

Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek plānoti izmaksu efektīvā veidā?

Rīga 2024

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek plānoti izmaksu efektīvā veidā?

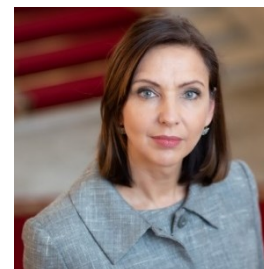
Datums skatāms dokumenta paraksta laika zīmogā un dokumenta numurs teksta failā.

Lietderības revīzija “Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek plānoti izmaksu efektīvā veidā?”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Ceturtā revīzijas departamenta 05.06.2023. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-29/2023.

Revīzijas ziņojums stājas spēkā Valsts kontroles Ceturtā revīzijas departamenta lēmuma par revīzijas ziņojuma apstiprināšanu spēkā stāšanās brīdī.

Vāka noformējumā izmantots attēls no tīmekļvietnes www.depositphotos.com, *Panoramic shot of golden coins with green*, autors *VadimVasenin*.

Cienījamais lasītāj!

Klimata pārmaiņas vairs nav tikai nākotnes drauds, bet reāls izaicinājums, ar ko ikviens saskaramies jau šodien. Arī Latvijā dažādas dabas parādības, kā sausuma periodi un nepieredzēts karstums, postošas vētras un plūdus izraisošas lietavas, kļūst arvien biežākas un intensīvākas, radot materiālus zaudējumus sabiedrībai un tautsaimniecībai.

Latvija, tāpat kā citas Eiropas Savienības dalībvalstis, Zaļā kursa ietvaros apņēmusies virzīties uz ambiciozu mērķi – sasniegt klimatneitralitāti 2050. gadā. Tas nozīmē arī izaicinājumiem pilnu starpmērķu sasniegšanu jau 2030. un 2040. gadā.

Klimata politikas mērķus nav iespējams sasniegt bez finanšu investīcijām. Vienlaikus ir jāapzinās, ka finanšu resursi ir ierobežoti un tāpēc ir nepieciešams izvērtēt optimālos resursu ieguldīšanas risinājumus.

Viens no instrumentiem, kas izmantojams virzībā uz Zaļā kursa mērķu sasniegšanu, ir Emisijas kvotu izsolīšanas instruments (EKII), kas darbojas jau kopš 2012. gada, – instruments, kas ir vērsts vienīgi uz klimata politikas mērķu sasniegšanu.

Lai ierobežota finansējuma apstākļos sasniegtu nospraustos mērķus, ir jāatlasa izsvērti un datos balstīti pasākumi klimata pārmaiņu mazināšanas jomā, piemēram, enerģētikā, transportā un lauksaimniecībā.

Valsts kontrole jau 2017. gadā lietderības revīzijā vērtēja, vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi. Tika secināts, ka nevērtējam savu pieredzi un attiecīgi neizmantojam to savas darbības efektivitātes paaugstināšanai. Iepriekš īstenotā līdzīgā finanšu instrumenta – Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (KPFI) – pasākumu izmaksu efektivitāte nebija vērtēta un līdz ar to KPFI pieredze netika izmantota EKII līdzekļu mērķtiecīgai izmantošanai.

Lai novērtētu, vai tiek izvēlēti tādi EKII pasākumi, kas veicina ambiciozā mērķa sasniegšanu ar mazāko līdzekļu ieguldījumu, esam veikuši šo lietderības revīziju un sagatavojuši ziņojumu.

Diemžēl jāsecina, ka joprojām – septiņus gadus pēc iepriekšējās revīzijas – nav veikta datos balstīta EKII pasākumu atlase.

2024. gadā aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā ir noteikti no EKII līdzekļiem līdzfinansējami pasākumi, bet diemžēl bez pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējuma.

Ir pagājuši divi gadi, kopš izveidota Klimata un enerģētikas ministrija ar mērķi pilnveidot klimata un enerģētikas politiku. Tomēr EKII finansējuma ieguldīšanas temps klimata mērķu sasniegšanā nav samērojams ar EKII administratīvo izdevumu pieaugumu. Proti, divu gadu laikā Klimata un enerģētikas ministrija no EKII līdzekļiem administrācijai ir izlietojusi gandrīz divas reizes vairāk nekā VARAM izlietojusi 11 gadu laikā.

Revīzijā konstatējām, ka līdz 2023. gada beigām no pieejamā EKII finansējuma gandrīz 500 miljoniem *euro* ir uzkrāts apmēram 300 miljonu *euro* atlikums. Vēršu uzmanību, ka nebūtu turpināma Klimata un enerģētikas ministrijas līdzšinējā prakse nesniegt ne sabiedrībai, ne Ministru kabinetam informāciju par pieejamo un atlikušo EKII finansējumu, bet “sēdēt uz šīs naudas kā sunim uz siena kaudzes”, lai arī citas ministrijas apliecina gatavību iesaistīties mērķtiecīgā investīcijā.

Ceram uz Klimata un enerģētikas ministrijas vadības patiesu iesaisti revīzijā konstatēto problēmu cēloņu novēršanā, lai nodrošinātu reālus ieteikumu ieviešanas rezultātus.

Pateicamies Klimata un enerģētikas ministrijai un tās pārziņā esošajai SIA “Vides investīciju fonds” par sadarbību revīzijā, kā arī Fizikālās enerģētikas institūtam, nozares ministrijām un vides nevaldības organizācijām, kuras sniedza savu viedokli revīzijas gaitā.

Cienā
departamenta direktore

Inga Vilka

Saturs

PAMATINFORMĀCIJA	5
Kopsavilkums	6
Kāpēc veicām revīziju?	6
Galvenie secinājumi	8
Būtiskākie ieteikumi.....	13
Ziņojuma struktūra	14
Emisijas kvotu izsolīšanas instruments – atbalsts klimata mērķu sasniegšanā.....	15
1. Vai ir radīti priekšnosacījumi Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā?	20
1.1. Vai ir nodrošināta savlaicīga klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšana?	20
1.2. Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta ieviešanas efektivitātes pilnveidošanai tiek izmantota sabiedrības līdzdalība?	25
1.3. Vai ir izstrādāta metodika klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta) izvērtēšanai?.....	28
2. Vai ir veikts jau īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējums?	32
2.1. Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek savlaicīgi izmantoti klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu īstenošanai?	32
2.2. Vai īstenotie Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta projektu konkursi ir izmaksu efektīvi?.....	42
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	56
Termini, saīsinājumi un skaidrojumi.....	61
Pielikums. Plānoto un īstenoto Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta, kā arī citu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes rādītāji.....	64

PAMATINFORMĀCIJA

No 2012. gada Latvijā ir pieejams

Emisijas kvotu izsolīšanas instruments (EKII)

vienīgais finanšu instruments, kas ir vērsts tikai uz klimata politikas mērķu sasniegšanu

Par administrēšanu atbildīgās ministrijas (turpmāk – **Ministrija**):

- līdz 31.12.2022. – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija;
- no 01.01.2023. – Klimata un enerģētikas ministrija.

no 2012. līdz 2023. gadam

Ieņēmumi **489 miljoni €** no Latvijas emisijas kvotu izsolīšanas

Izlietoti **169 miljoni €**

tajā skaitā

51 %

86 miljoni €

astoņiem EKII
projektu konkursiem

*Plānotais SEG emisiju
ietaupījums: 14 835
t CO₂ ekv. gadā*

45 %

76 miljoni €

vienreizējam
pasākumam
(elektroenerģijas sistēmas
pakalpojuma izmaksu
kompensēšanai)

*SEG emisiju ietaupījums:
0
t CO₂ ekv.*

4 %

7 miljoni €

EKII administrācijas
izdevumiem

*Izdevumi katru gadu
pieaug*

Atlikums

320 miljoni €

Valsts kasē,
no tiem **29 miljonus €**
paredzēts izmaksāt saskaņā ar
spēkā esošajiem līgumiem par
projektu īstenošanu

*Neizmantotā atlikuma
vērtība samazinājusies jau
par 70 miljoniem €*

Kopsavilkums

Revīzijā secināts, ka septiņus gadus pēc iepriekšējās Valsts kontroles revīzijas, kurā tika vērtēts klimata pārmaiņu samazināšanai paredzēto līdzekļu izlietojums, Latvijā vienīgā finanšu instrumenta, kas ir vērsts tikai uz klimata politikas mērķu sasniegšanu – Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta –, līdzekļu izlietojuma plānošana joprojām nav nodrošināta izmaksu efektīvā veidā, jo:

- līdz šim Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansējums nav ieguldīts izmaksu efektīvāko pasākumu īstenošanā;
- pieejamais Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansējums ilgstoši netiek izmantots klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu īstenošanai;
- nav radīti priekšnosacījumi izmaksu efektīvu Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumu plānošanai.

Neveicot Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta plānošanu tā, lai nodrošinātu līdzekļu izlietojumu izmaksu efektīvā veidā, SEG emisiju samazināšana nenotiek ar mazāko finanšu līdzekļu izlietojumu¹, tādējādi neveicinot Latvijai noteikto SEG emisiju samazināšanas mērķu sasniegšanu.

Kāpēc veicām revīziju?

Cilvēku darbības rezultātā radītās siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisijas izraisa globālo sasilšanu, kas var atstāt postošas sekas sabiedrībā, ekonomikā un vidē. Globālo klimata pārmaiņu esamību apliecina tādas novērotas parādības kā globālās temperatūras paaugstināšanās, nokrišņu zonu pārbīdes, ledāju un sniega platību kušana un pasaules jūras līmeņa celšanās².

Pamatojoties uz meteoroloģiskajiem novērojumiem, arī Latvijā ir identificēta gada vidējās gaisa temperatūras paaugstināšanās, kas, atbilstoši prognozēm, turpinās paaugstināties, ja netiks īstenoti būtiski SEG emisiju samazināšanas pasākumi³.

Latvija kopā ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir apņēmusies līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti – tas nozīmē, ka atmosfērā tiks emitēts tikai tik liels SEG emisiju apjoms, kādu spēj absorbēt daba – meži, okeāni un augsne. Lai 2050. gadā sasniegtu klimatneitralitāti, katrai dalībvalstij ir noteikts līdz 2030. gadam sasniedzamais SEG emisiju samazināšanas starpmērķis. Latvijai līdz 2030. gadam ne-ETS sektorā jāsamazina SEG emisijas par 17 %, salīdzinot ar 2005. gadā radītajām SEG emisijām šajā sektorā.

Klimata politikā arvien nozīmīgāku lomu ieņem arī klimatnoturības veicināšana, kas ietekmē SEG emisiju samazināšanu un oglekļa dioksīda piesaistes palielināšanas spēju. Latvija ir apņēmusies mazināt cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu.

¹ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. panta 1. punkts; likuma "Par piesārņojumu" 2. panta 8. punkts.

² IPCC 4th Assessment Report: Climate Change. Pieejams: http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/syr/en/contents.html [skatīts 03.09.2024.]; IPCC. 5th Assessment Report. Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Pieejams: <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/#.Uqbv7tziVoI> [skatīts 03.09.2024.]

³ Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar MK 31.08.2022. rīkojumu Nr.583), 32. lpp.

Klimata pārmaiņas un ar tām saistītie jautājumi kļūst arvien aktuālāki un prasa neatliekamus risinājumus, novirzot būtiskus publiskos un privātos finanšu resursus gan SEG emisiju samazināšanas, gan klimatnoturības veicināšanas pasākumiem.

Klimata politikas mērķu sasniegšana nav iespējama bez finanšu investīcijām. Vienlaikus ir jāapzinās, ka finanšu resursi ir ierobežoti un tāpēc ir nepieciešams izvērtēt optimālos resursu ieguldīšanas risinājumus.

Līdz šim Latvijā ir bijuši tikai divi finanšu instrumenti, kas vērsti tikai uz klimata politikas mērķu sasniegšanu: no 2009. līdz 2015. gadam – Klimata pārmaiņu finanšu instruments; no 2012. gada – Emisijas kvotu izsolīšanas instruments.

Ņemot vērā klimata pārmaiņu jautājuma aktualitāti, Valsts kontrole 2017. gadā veica lietderības revīziju⁴, vērtējot, vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Revīzijā tika secināts, ka, neveicot līdz šim īstenoto SEG emisijas samazinošo pasākumu⁵ efektivitātes izvērtējumu, nav izmantota līdzšinējā pieredze Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļu mērķtiecīgai izmantošanai.

Valsts kontroles sniegto ieteikumu – noteikt Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta prioritāri atbalstāmos pasākumus, balstoties uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem – Ministrija neieviesa, jo 2021. gadā izstrādātajā Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģijā⁶ noteiktie Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta prioritārie virzieni netika balstīti uz klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes aprēķiniem.

Lai arī gan revidenti, gan Ministrija⁷ uzskata, ka izmaksu efektivitāte ir viens no būtiskākajiem kritērijiem Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumu atlasē, tomēr visu pieejamo Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansējumu nevar piešķirt tikai pasākumiem ar viszemāko izmaksu efektivitāti, jo gan kapacitāte, gan apjoms, kādā var veikt SEG emisijas samazinošus pasākumus, ir ierobežots. Tāpat Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumu izvēlei ir jābūt saskaņotai ar sociālekonomisko situāciju valstī, citās atbalsta programmās klimata mērķiem pieejamo finansējumu un izvirzītajām prioritātēm.

⁴ Valsts kontroles lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētie klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

⁵ Pasākumi, kuri finansēti no Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta līdzekļiem.

⁶ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

Ministrijas izstrādātajā Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģijā⁸ ir noteikti septiņi⁹ atlases nosacījumi¹⁰ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta prioritāro atbalsta virzienu atlasei (tajā skaitā izmaksu efektivitāte), tomēr Ministrija nevarēja iesniegt informāciju par līdz šim izvirzīto Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta prioritāro virzienu¹¹ atlases gaitu, tas ir, novērtējumu pret stratēģijā noteiktajiem atlases nosacījumiem¹², tajā skaitā aprēķinus par SEG emisiju samazināšanas potenciālu ar iespējami zemām SEG emisiju samazināšanas izmaksām.

Ņemot vērā, ka Latvijai 2030. gadam noteikti ambiciozi klimata mērķi, bet SEG emisiju samazināšanas mērķu izpildei publiskais finansējums pieejams ierobežotā apjomā, kā arī Valsts kontroles 2017. gadā sniegtais ieteikums par prioritāri atbalstāmo pasākumu noteikšanu, balstoties uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem, netika ieviests, Valsts kontrole 2023. gadā uzsāka revīziju, lai pārliecinātos, vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek plānoti un izmantoti izmaksu efektīvā veidā, tas ir, ar mazāko finanšu līdzekļu izlietojumu.

Revīzijas laikā Ministrija Valsts kontrolei norādīja¹³, ka Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta prioritārie atbalsta virzieni tiks norādīti jaunajā Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģijā, kas tiks izstrādāta līdz 30.06.2024.

Lai varētu izvērtēt, kā tiek plānoti Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi, Valsts kontrole revīziju uz laiku pārtrauca. Atsākot revīziju, Ministrija informēja¹⁴, ka Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģijas izstrādes termiņš vēlreiz tiek atlikts. Šobrīd stratēģiju plānots iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai 2024. gada otrajā pusē – tas ir, līdz 31.12.2024.¹⁵

Galvenie secinājumi

Īstenoto Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumu izmaksu efektivitāte

Šajā revīzijā izmaksu efektivitāte ir definēta kā vienas tonnas SEG emisiju samazinājuma izmaksas gadā (*euro/t CO₂ ekv. gadā*).

⁸ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁹ (1) Bez EKII finansiāla atbalsta nav komerciāli izdevīgi; (2) ir ar iespējami augstu SEG emisiju samazināšanas potenciālu un iespējami zemām SEG emisiju samazināšanas izmaksām; (3) vērsti uz SEG emisiju samazināšanu ne-ETS darbībās; (4) ir ar potenciāli plašu izmantojumu, lai veicinātu klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām; (5) nav primāri vērsti uz kādu jau noteiktu, obligātu standartu sasniegšanu vai prasību izpildi; (6) tiek nodrošināta demarkācija starp citiem finansējuma avotiem; (7) veicina patēriņa un dzīvesveida paradumu maiņu un gūto zināšanu, prasmju un pozitīvo rezultātu tālāk nodošanu (multiplicēšanu) klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanos klimata pārmaiņām jomā.

¹⁰ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr.1-2/84), 19. lp.

¹¹ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr.1-2/84), 20. lp.

¹² Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr.1-2/84), 19. lp.

¹³ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

¹⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule.

¹⁵ Likumprojekta "Klimata likums" 35. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7c506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 08.08.2024.].

Valsts kontrole jau 2017. gadā veiktajā lietderības revīzijā¹⁶ secināja, ka pirmajos divos Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta (turpmāk – EKII) projektu konkursos – SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos un zema enerģijas patēriņa ēkās – ir zema izmaksu efektivitāte, tas ir, vienas tonnas SEG emisiju samazinājums gadā attiecīgi ir izmaksājis 19 470 *euro* un 41 791 *euro*.

Neskatoties uz zemo izmaksu efektivitāti pirmajos divos EKII projektu konkursos, Ministrija pēc revīzijas turpināja izmaksu neefektīvu pasākumu īstenošanu, izsludinot projektu konkursa otro kārtu SEG emisiju samazināšanai arhitektūras pieminekļos un projektu konkursu enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecībai, kuros vienas tonnas SEG emisiju samazinājumus attiecīgi izmaksāja 128 173 *euro* un 345 865 *euro*. Salīdzinot ar pirmajiem diviem EKII projektu konkursiem, šo projektu konkursu izmaksu efektivitāte ir vidēji pat septiņas reizes zemāka.

Vienlaikus salīdzinot visu līdz šim īstenoto astoņu EKII projektu konkursu izmaksu efektivitāti ar citu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitāti, ir secināms, ka visi līdz šim īstenotie EKII projektu konkursi ir ar salīdzinoši zemu izmaksu efektivitāti, tas ir, tie ir par 14 līdz pat 88 reizēm dārgāki nekā citi klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumi.

Lai arī Ministrija sola veikt līdz šim īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējumu, kā arī noteikt turpmākos EKII prioritāri īstenojamus pasākumus *jaunajā EKII darbības stratēģijā*, kuras izstrāde jau vairākas reizes ir atlikta (patlaban līdz 31.12.2024.), no EKII līdzekļiem līdzfinansējamie pasākumi jau ir noteikti 2024. gadā *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*¹⁷.

Turklāt Ministru kabinets ir noteicis¹⁸, ka, izstrādājot arī EKII politikas plānošanas dokumentus un tiesību aktus, jāņem vērā 2024. gadā *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam*¹⁹ noteiktie pasākumi un to ieviešanas termiņi.

Lai arī *Nacionālā enerģētikas un klimata plāna* aktualizācijas gaitā tika plānots identificēt izmaksu efektīvākos pasākumus²⁰, Ministrija neiesniedza informāciju²¹ par plānā iekļauto no EKII līdzekļiem līdzfinansējamo pasākumu izmaksu efektivitāti.

Saskaņā ar Ministrijas skaidrojumu²² SEG emisiju ietaupījums netika rēķināts sadalījumā pa pasākumiem, bet tikai apkopotā veidā. Tomēr Valsts kontrole norāda, ka *Aktualizētā Nacionālā*

¹⁶ Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētie klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

¹⁷ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

¹⁸ MK 12.07.2024. rīkojuma Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam” 8. punkts.

¹⁹ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁰ Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas 10.01.2024. sēde (sēdes audioieraksts: 1:22:29–1:22:54). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/E692F8DE16EAC0E4C2258A8C00315808?OpenDocument&prevCat=14|Ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20komisija> [skatīts 12.08.2024.].

²¹ Klimata un enerģētikas ministrijas 19.07.2024. e-pasta vēstule.

²² Klimata un enerģētikas ministrijas 20.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2076.

*enerģētikas un klimata plāna*²³ stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros izstrādātajā *Vides pārskata projektā*²⁴ ir aprēķināti SEG emisiju ietaupījumi sadalījumā pa *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*²⁵ identificētajiem pasākumiem.

Izmantojot šos datus kā labāko pieejamo informāciju, klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes analīze liecina, ka *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*²⁶ nav atlasīti izmaksu efektīvākie līdz 2030. gadam īstenojamie no EKII līdzfinansējamie pasākumi, jo atlasītie pasākumi ir ar salīdzinoši zemu izmaksu efektivitāti, tas ir, par 120 līdz pat 317 reizēm dārgāki nekā citi klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumi.

Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta finansējuma izlietojums

Līdz 2023. gada beigām no pieejamā EKII finansējuma 489 miljoniem *euro* ir izlietoti tikai 34 % jeb 169 miljoni *euro*.

Lai arī Ministrija ir uzsvērusi, ka ātrāka SEG emisijas samazinošu pasākumu īstenošana ir izmaksu efektīvāka, tomēr revīzijā secināts, ka EKII finansējums tiek izmantots tikai četrus līdz sešu gadu laikā pēc tā saņemšanas, tādējādi līdz 2023. gada beigām ir uzkrāti 320 miljoni *euro* EKII finansējuma.

Valsts kontrole norāda, ka naudas vērtība inflācijas ietekmē samazinās. Revidenti ir aprēķinājuši, ka, ilgstoši neizmantojot pieejamo EKII finansējumu, no 2012. līdz 2023. gadam šī finansējuma vērtība ir samazinājusies jau par 70 miljoniem *euro*. Tādējādi nav izmantota iespēja īstenot pasākumus, kas SEG emisijas samazinātu vidēji par 9012 tonnām gadā.

Lai arī EKII finansējums ir vērsts tikai un vienīgi uz klimata politikas mērķu sasniegšanu²⁷ un Latvija virzās uz mērķi 2050. gadā sasniegt klimatneitralitāti, SEG emisiju samazinošu pasākumu īstenošanai, kas veicina šī mērķa sasniegšanu, ir ieguldīta tikai puse – 86 miljoni *euro* no izlietotā EKII finansējuma jeb 18 % no emisijas kvotu izsoļu ieņēmumiem, kas ir četras reizes mazāk nekā Eiropas Savienības dalībvalstīs kopumā. Eiropas Savienības dalībvalstīs ar klimatu, atjaunojamo enerģiju un energoefektivitāti saistītiem mērķiem no emisijas kvotu izsoļu²⁸ ieņēmumiem ir izlietojušas līdzekļus 76 % apmērā²⁹.

Likumā “Par piesārņojumu”, kas nosaka EKII finansējuma izmantošanas virzienus, 2021. gada beigās tika iekļauta norma, nosakot, ka EKII finansējumu var izmantot arī vienreizējam pasākumam – elektroenerģijas sistēmas pakalpojuma izmaksu kompensēšanai elektroenerģijas galalietotājiem³⁰.

²³ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁴ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts) tika nodots atkārtotai sabiedriskajai apspriešanai līdz 11.09.2024. Pieejams: <https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-aktualizeta-nacionala-energetikas-un-klimata-plana-2021-2030-gadam-strategiska-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-vides-parskata-projekta-sabiedrisko-apsriesanu-0> [skatīts 15.08.2024.].

²⁵ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁶ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁷ Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 2. lpp.

²⁸ Laika posmā no 2013. līdz 2022. gadam.

²⁹ Eiropas Vides aģentūra: *Use of auctioning revenues generated under the EU Emissions Trading System*. Pieejams: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/use-of-auctioning-revenues-generated> [skatīts 13.09.2024.].

³⁰ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁸ daļa (spēkā no 24.12.2021.).

Likums³¹ nosaka, ka EKII finansējumu var izmantot arī administratīvo izdevumu segšanai, piemēram, starptautisko saistību izpildei SEG emisiju samazināšanas jomā, bet no 2023. gada³² arī Klimata un enerģētikas ministrijas administratīvās darbības nodrošināšanas izdevumiem³³.

Atbalstam elektroenerģijas galalietotājiem ir izlietota gandrīz puse no EKII apgūtā finansējuma jeb 76 miljoni *euro*, bet šis EKII līdzekļu izlietojums nav sniedzis ieguldījumu klimata politikas mērķu sasniegšanā, jo šis vienreizējais pasākums nav radījis SEG emisiju samazinājumu.

Revīzijā analizējot administratīvo izdevumu izlietojumu, ir konstatēts, ka no EKII līdzekļiem administrācijas izdevumu segšanai no 2012. gada līdz 2022. gada beigām, kad EKII administrēja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, ir izlietoti 4,2 miljoni *euro*. Kopš EKII administrēšanu ir pārņēmusi Klimata un enerģētikas ministrija, divu gadu laikā administrācijas izdevumiem no EKII līdzekļiem plānots izlietot 7,7 miljonus *euro*³⁴, kas ir gandrīz divas reizes vairāk, nekā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija izlietoja 11 gadu laikā.

Straujais EKII administrācijas izdevumu pieaugums, galvenokārt, ir saistīts ar izdevumu palielināšanos EKII projektu administrēšanai, atbalsta funkciju nodrošināšanai Klimata un enerģētikas ministrijai, kā arī amata vietu, kas līdz 2022. gada beigām no EKII līdzekļiem netika finansētas, apmaksāšanu. Klimata un enerģētikas ministrija 2023. un 2024. gadā no EKII līdzekļiem apmaksā par 10 amata vietām vairāk, nekā tika apmaksāts 2022. gadā – pirms Klimata un enerģētikas ministrijas izveides. Klimata un enerģētikas ministrijā atlīdzība no EKII līdzekļiem tiek maksāta, piemēram, ministra biroja vadītājam, parlamentārajam sekretāram un valsts sekretāram, kuru amata pienākumos ietilpst arī ar klimata politiku nesaistītu pienākumu veikšana.

Lai arī Klimata un enerģētikas ministrijas no EKII līdzekļiem segtie administratīvie izdevumi ir būtiski pieauguši, tajā skaitā, palielinot no EKII finansējuma apmaksājamo amata vietu skaitu, Ministrija nav nodrošinājusi EKII līdzekļu savlaicīgu un mērķtiecīgu izmantošanu, gan ilgstoši neveicot līdz šim īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējumu, gan kavējoties ar EKII prioritāro pasākumu noteikšanu un jaunu projektu konkursu sagatavošanu. Valsts kontroles ieskatā, EKII administrācijas izdevumi būtu saistāmi ar izmantoto EKII finansējumu, nevis izmantojot līdzšinējo praksi tos sasaistīt ar emisijas kvotu izsolišanas ieņēmumiem.

Likumā “Par piesārņojumu” paplašinot EKII finansējuma izmantošanas veidu ar atbalsta sniegšanu elektroenerģijas galalietotājiem un nosakot, ka EKII finansējums ir izmantojams arī Klimata un enerģētikas ministrijas, kuras pārziņā ir arī enerģētikas joma, administratīvās darbības nodrošināšanas izdevumu segšanai, tiek samazināts EKII līdzekļu apmērs, kas varētu tikt novirzīts klimata politikas mērķu sasniegšanai.

Attiecībā uz jaunu projektu konkursu sagatavošanu Ministrija ir norādījusi uz ierobežotu kapacitāti, kas kavē EKII finansējuma izlietošanu. Tomēr Klimata un enerģētikas ministrija nozaru ministrijām nav piedāvājusi iespēju izmantot pieejamo EKII finansējumu un iesaistīties projektu konkursu nolikumu izstrādē, lai arī nozaru ministrijas ir norādījušas uz gatavību iesaistīties jaunu projektu konkursu nolikumu izstrādē par to atbildībā esošajām jomām.

³¹ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 3. un 4. punkts.

³² Grozījumu likumā “Par piesārņojumu” (spēkā no 22.03.2023.) 2. pants.

³³ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 4. punkts (redakcijā, kas spēkā no 22.03.2023.).

³⁴ 2023. gadā faktiski izlietots 3,1 miljons *euro*, 2024. gadā plānots izlietot 4,7 miljonus *euro*.

Priekšnosacījumi izmaksu efektīvu Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumu plānošanai

No revīzijā konstatētā var secināt, ka izmaksu efektīvu EKII pasākumu identificēšanu ierobežo arī tas, ka Ministrija ilgstoši nav radījusi priekšnosacījumus, kas veicinātu izmaksu efektīvu pasākumu noteikšanu.

Lai arī pēc Valsts kontroles iepriekšējās revīzijas³⁵ Ministrija apņēmas līdz 2018. gadam nodrošināt, ka EKII prioritāri atbalstāmie pasākumi tiks balstīti uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem, jau vairāk nekā sešus gadus Ministrija šādus aprēķinus nav veikusi, turklāt vairākkārt – jau par pusotru gadu – ir atlikusi termiņu arī EKII prioritāro pasākumu 2024.–2027. gadam noteikšanai, ko plāno iekļaut jaunajā EKII darbības stratēģijā.

Turklāt gan Valsts kontrole, gan nozares eksperts uzskata, ka Ministrija ir nokavējusi iespēju izmantot Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta 2009.–2015. gadā īstenoto pasākumu (par 196,3 miljonu *euro*) datus izmaksu efektivitātes aprēķinos, jo pasākumu novērtēšana 15 gadus pēc pirmo projektu īstenošanas uzsākšanas ir zaudējusi aktualitāti, ņemot vērā pasākumu īstenošanas izmaksu pieaugumu.

Jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes atliktais termiņš – 31.12.2024. – vairs nav saskaņots ar *Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam* izstrādes termiņu – 30.06.2024. Valsts kontroles ieskatā, ja tiktu veikts savlaicīgs klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējums un tiktu noteikti izmaksu efektīvākie EKII pasākumi, šos pasākumus būtu iespējams iekļaut Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam tā aktualizēšanas gaitā. Izvēloties izmaksu efektīvākos pasākumus, tiktu nodrošināts, ka SEG emisiju samazināšanas mērķi tiek sasniegti ar mazāko līdzekļu izlietojumu.

Ministrija jau vairāk nekā septiņus gadus norāda³⁶, ka pasākumu efektivitātes novērtēšanā ir jāņem vērā ne tikai pasākumu tiešais, bet arī netiešais SEG emisiju samazinājums, kas rodas projektu demonstrācijas, inovācijas un multiplikatīvā efekta rezultātā, tomēr Ministrija joprojām nav izstrādājusi metodiku netiešo SEG emisiju samazinājuma noteikšanai.

Lai arī Ministrija līguma³⁷ ietvaros bija uzdevusi izstrādāt pasākumu novērtējuma metodi netiešo SEG emisiju novērtēšanai, arī nozares eksperts šādu metodiku nespēja izstrādāt, norādot, ka precizitāte un nenoteiktība būtu pārāk liela aprēķiniem nepieciešamās informācijas trūkuma dēļ³⁸.

Neņemot vērā iepriekš minētās problēmas, Ministrija nav uzskatījusi par nepieciešamu noteikt ne veicamos uzdevumus, ne termiņus, ne arī atbildīgos klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējuma veikšanai.

Revīzijā konstatētais ļauj secināt, ka lēmumi par EKII finansējuma izlietojumu tiek pieņemti, nenodrošinot dažādu sabiedrības interešu balansu lēmumu pieņemšanas procesā. To norāda tas, ka sabiedrības iesaiste EKII efektivitātes pilnveidošanā ir formāla, jo, lai arī ir izveidota EKII konsultatīvā

³⁵ Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētie klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

³⁶ VARAM 22.02.2017. vēstule Nr. 1-22/1533 Valsts kontrolei.

³⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī, līguma kopējā summa 95 602 *euro* (ar pievienotās vērtības nodokli).

³⁸ Fizikālās enerģētikas institūta direktora *Dr. sc. ing.* Gaida Klāva 04.07.2024. e-pasta vēstule.

padome ar mērķi sekmēt EKII līdzekļu izlietojuma caurredzamību un iesaistīt sabiedrības pārstāvjus EKII vadības un īstenošanas uzraudzībā, jau vairāk nekā sešus gadus – kopš 01.01.2018. – konsultatīvās padomes sēdes nav sasauktas.

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz lietderības revīzijas secinājumiem, revīzijā Klimata un enerģētikas ministrijai kā atbildīgajai valsts pārvaldes iestādei par Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļu izlietojuma plānošanu ir sniegti četri ieteikumi, kurus ieviešot tiks:

- nodrošināti nepieciešamie priekšnosacījumi EKII finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā;
- veicināta mērķtiecīga klimata mērķu sasniegšana, kā arī nodrošināts efektīvs un caurskatāms publisko līdzekļu izlietojums, atlasot prioritāros EKII pasākumus, balstoties uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem;
- nodrošināta pēc iespējas lielāka apmēra un savlaicīgāka EKII finansējuma novirzīšana klimata mērķu sasniegšanai.

Revīzijas ieteikumu ieviešanas rezultātā Valsts kontrole sagaida, ka:

- no EKII finansējuma apmaksājamo administrācijas izdevumu apmērs nepārsniegs 7 % no EKII projektu konkursos izmaksātā finansējuma gadā;
- iegūtie līdzekļi no emisijas kvotu izsolēm vidēji tiek izlietoti trīs gadu laikā;
- 100 % no atlasītajiem prioritārajiem EKII pasākumiem tiks balstīti uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem;
- izmaksu efektivitāte atlasītajos prioritārajos EKII pasākumos uzlabosies par 30 % līdz 50 %, salīdzinot ar līdzšinējo izmaksu efektivitāti³⁹.

Revīzijā kopumā sniegti četri ieteikumi, kurus ieviešot, tiks nodrošināts, ka EKII līdzekļi pēc iespējas savlaicīgāk un lielākā apmērā tiek ieguldīti izmaksu efektīvos pasākumos, tādējādi veicinot klimata mērķu sasniegšanu.

³⁹ Līdz šim EKII finansētajos projektos vidējā kopējā izmaksu efektivitāte ir 14 377 euro/t CO₂ ekv., savukārt vidējā EKII izmaksu efektivitāte ir 7785 euro/t CO₂ ekv. Publiskā sektora īstenojamiem projektiem tiks izmantota vidējā kopējā izmaksu efektivitāte, savukārt privātā sektora īstenojamiem projektiem – vidējā EKII izmaksu efektivitāte.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta īss raksturojums;
- revīzijas secinājumi, konstatējumi un ieteikumi, sadalot tos divās nodaļās; katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, secinot būtiskāko, un to tālāk nodaļā pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes (mērķis, juridiskais pamatojums, atbildība, apjoms).

Ziņojuma pirmajā nodaļā ir vērtēts, vai ir radīti priekšnosacījumi Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā, tajā skaitā, izvērtējot, (1) vai ir nodrošināta savlaicīga klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšana, (2) vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta ieviešanas efektivitātes pilnveidošanai tiek izmantota sabiedrības līdzdalība, (3) vai ir izstrādāta metodika klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtēšanai.

Ziņojuma otrajā nodaļā ir vērtēts, vai ir veikts jau īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējums, uz kuru balstoties būtu noteikti izmaksu efektīvi Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumi, tajā skaitā izvērtējot, (1) vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek savlaicīgi izmantoti klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu īstenošanai, (2) vai īstenotie Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta projektu konkursi ir izmaksu efektīvi.

Sadaļā “Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes” ir informācija par revīzijas veikšanas mērķi, juridisko pamatojumu, atbildību, apjomu, kā arī norādīti vērtēšanas kritēriji.

Kopsavilkums

Jomas apraksts

Secinājums

Pamatojums

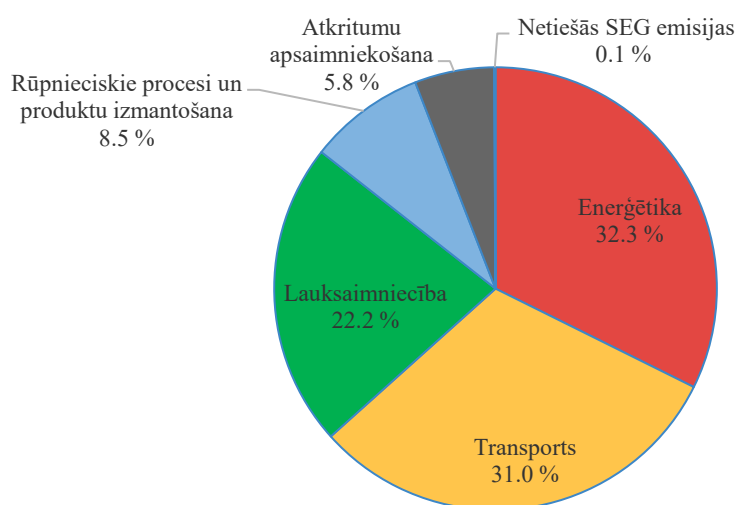
Ieteikums

Revīzijas raksturojums

Emisijas kvotu izsolīšanas instruments – atbalsts klimata mērķu sasniegšanā

Siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisija ir SEG (galvenokārt oglekļa dioksīda CO₂) izplūde atmosfērā no stacionāra vai difūza avota⁴⁰. Cilvēka izraisītās SEG emisijas rodas, sadedzinot fosilos kurināmos enerģijas ieguves procesā, transportā, rūpnieciskajā ražošanā, lauksaimniecībā un atkritumu apsaimniekošanā. Latvijā kopumā 2022. gadā tika radīti 10,1 miljoni tonnu SEG emisiju⁴¹. Latvijas SEG emisiju īpatsvaru 2022. gadā pa nozarēm skatīt 1. attēlā.

1. attēls. Latvijas SEG emisiju īpatsvars 2022. gadā pa nozarēm

Latvijas klimata politikas pamatā ir starptautiskā un Eiropas Savienības klimata politika, kas nosaka valstu pienākumus klimata pārmaiņu novēršanā.

Eiropas Savienības dalībvalstis ir izvirzījušas mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti Eiropas Savienībā⁴², nodrošinot, ka cilvēku radītās SEG emisijas būs līdzsvarā ar to piesaisti. Klimatneitralitāti plānots sasniegt:

⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (01.03.2024. konsolidētā versija), 3. panta b) daļa;

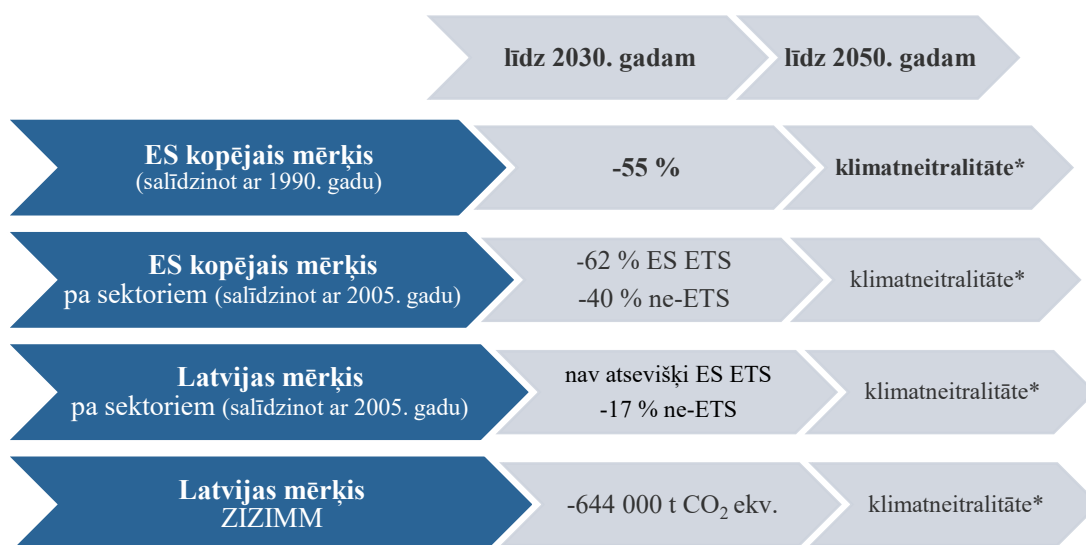
Likuma “Par piesārņojumu” 1. panta 3. punkts.

⁴¹ Kopsavilkums par 2024. gada siltumnīcefekta gāzu inventarizāciju, balstoties uz versiju, kas iesniegta Eiropas Komisijai 15.03.2024., 6. lpp. Pieejams: https://videscentrs.lvgmc.lv/files/Klimats/SEG_emisiju_un_ETS_monitorings/Zinojums_par_klimatu/SEG_kopsavilkums/2024/Majas_lapai_LVGMC_2024_seginkopsavilkums.pdf.

⁴² Eiropas Padomes 12.12.2019. sanāksmes secinājumi. Pieejams: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-29-2019-INIT/lv/pdf> [skatīts 06.09.2023.].

- izmantojot Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (turpmāk – ES ETS), kuras dalībnieki ir operatori, kuri veic noteikta veida piesārņojošas darbības. Par ES ETS SEG emisiju samazināšanas mērķa izpildi atbildīgi ir ES ETS dalībnieki;
- samazinot ES ETS neiekļauto darbību (turpmāk – ne-ETS darbības) radītās SEG emisijas: transporta sektoram, enerģētikai un rūpniecībai (izņemot ES ETS), mājāsaimniecībām, lauksaimniecībai un atkritumu saimniecībai. Par ne-ETS darbību SEG emisiju samazināšanas mērķa izpildi atbildīga ir valsts.
- nosakot sasniedzamos mērķus zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (turpmāk – ZIZIMM) sektorā, kas aptver augsnes, koku, augu, biomasas un kokmateriāla izmantošanu un ir atbildīga gan par SEG emisiju radīšanu, gan par SEG absorbēšanu no atmosfēras. Par ZIZIMM mērķu sasniegšanu atbildīga ir valsts.

Lai 2050. gadā sasniegtu klimatneitralitāti, katrai Eiropas Savienības dalībvalstij ir noteikts līdz 2030. gadam sasniedzamais SEG emisiju samazināšanas starpmērķis. Latvijai līdz 2030. gadam ne-ETS sektorā jānodrošina SEG emisiju samazinājums par 17 %, salīdzinot ar 2005. gadā radītajām SEG emisijām. Eiropas Savienības un Latvijas SEG emisiju samazināšanas mērķus skatīt 2. attēlā.

2. attēls. Eiropas Savienības (ES) un Latvijas SEG emisiju ierobežošanas mērķi

Saskaņā ar pētījumu⁴³ Latvijai ir augsts risks nerasniegt 2030. gada klimata mērķus. Ja valstij noteiktie klimata mērķi netiek sasniegti, ir nepieciešams iegādāties iztrūkstošo vienību⁴⁴ apjomu no citas ES dalībvalsts, kā rezultātā jāņem vērā izmaksas par vienību iegādi. Tiek prognozēts, ka pieprasījums pēc šo vienību iegādes palielināsies, līdz ar to vienību cena būtiski pieaugs, kā arī var veidoties pat vienību iztrūkums. Šādā gadījumā par mērķu neizpildi Eiropas Komisija var vērsties pret Latviju Eiropas Savienības Tiesā, jo mērķu neizpilde ir uztverama kā ES tiesību aktu neizpilde – šādā gadījumā finanšu sankcijas iespējamas līdz pat 23,82 miljoniem *euro* gadā.

⁴³ T&E, Briefing – June 2024. National climate targets off track: Six years left to course correct and avoid penalties, 6. lp. Pieejams: <https://www.transportenvironment.org/articles/national-climate-targets-off-track> [skatīts 18.09.2024.].

⁴⁴ Gada emisijas sadales vienības.

Vienlaikus klimata politikā arvien nozīmīgāku lomu ieņem klimatnoturības veicināšana, kas ietekmē SEG emisiju samazināšanu un oglekļa dioksīda piesaistes palielināšanas spēju.

Emisijas kvotu izsolīšanas instruments (turpmāk – EKII) ir specializēts finanšu instruments Latvijā, kas vērsts tikai un vienīgi uz klimata politikas mērķu sasniegšanu⁴⁵. EKII mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt SEG emisiju samazināšanu⁴⁶.

Par klimata politiku, tajā skaitā par EKII administrēšanu, atbildīgas šādas ministrijas: līdz 31.12.2022. – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija; no 01.01.2023. – Klimata un enerģētikas ministrija⁴⁷ (abas turpmāk tekstā – Ministrija).

Atsevišķu EKII administrēšanas funkciju veikšana ir deleģēta SIA “Vides investīciju fonds”⁴⁸. Ministrijas un SIA “Vides investīciju fonds” funkcijas EKII administrēšanā skatīt 3. attēlā.

Klimata un enerģētikas ministrija

- EKII projektu konkursu nolikumu izstrāde
- budžeta plānošana
- maksājumu veikšana finansējuma saņēmējiem

SIA “Vides investīciju fonds”

- projektu iesniegumu vērtēšana
- lēmumu pieņemšana par finansējuma piešķiršanu
- līgumu par projekta īstenošanu slēgšana
- projektu īstenošanas kontrole
- monitoringa uzraudzība

3. attēls. Klimata un enerģētikas ministrijas un SIA “Vides investīciju fonds” funkcijas EKII administrēšanā

EKII finansē no ieņēmumiem, kas gūti, izsolot valstij piederošās emisijas kvotas⁴⁹ ES ETS. Ieņēmumi no valstij piederošo emisijas kvotu izsolēm Latvijā ir pieejami no 2012. gada. Līdz 2023. gada beigām ieņēmumi no emisijas kvotu izsolīšanas veidoja 489 miljonus *euro*. Plānots, ka nākotnē EKII finansējumu veidos ne tikai ieņēmumi no emisijas kvotu izsoļu ieņēmumiem, bet arī ieņēmumi no:

- gada emisijas sadales vienību⁵⁰ pārdošanas;

⁴⁵ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 2. lpp.

⁴⁶ <https://ekii.lv/index.php?page=par-ekii-projektu> [skatīts 08.08.2024.].

⁴⁷ Saskaņā ar MK 23.12.2022. rīkojuma Nr. 968 “Par Ekonomikas ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas reorganizāciju un Klimata un enerģētikas ministrijas izveidošanu” 2. punktu Klimata un enerģētikas ministrija no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas ar 01.01.2023. pārņem klimata politikas jomu.

⁴⁸ SIA “Vides investīciju fonds” (reģistrācijas numurs 40003339615).

⁴⁹ Eiropas Savienības emisijas kvotas un Eiropas Savienības aviācijas emisijas kvotas.

⁵⁰ Viena tonna oglekļa dioksīda ekvivalenta, kas veido gada emisiju sadales apjomu (Eiropas Savienības dalībvalstij maksimālās pieļaujamās SEG emisijas apjoms katrā gadā no ES ETS sistēmā neiekļautajām darbībām).

- piesaistes vienību⁵¹ pārdošanas;
- starptautiskās emisijas vienību tirdzniecības iegūto līdzekļu atlikuma;
- finanšu līdzekļiem, kas nav izmantoti atbilstoši prasībām no operatoru⁵² darījumiem ar bez maksas piešķirtajām emisijas kvotām⁵³.

Lai mazinātu klimata pārmaiņas un nodrošinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām, EKII finansējumu izmanto, organizējot projektu iesniegumu konkursus⁵⁴. Pirmais EKII projektu konkurss tika izsludināts 2016. gadā. Līdz 01.09.2024. izsludinātos EKII projektu konkursus, no kuriem diviem projektu konkursiem ir izsludināta arī otrā kārtā, skatīt 1. tabulā. Šobrīd projektu iesniegumi tiek pieņemti divos konkursos.

1. tabula

EKII projektu konkursi, kas izsludināti līdz 01.09.2024.⁵⁵

Konkursa Nr.	Konkursa nosaukums	EKII finansējums, euro	Konkursa noslēguma datums
EKII-1	SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos ⁵⁶ , 1. kārtā	8 868 343	11.04.2016.
EKII-1.1	SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos ⁵⁷ , 2. kārtā	35 000 000	08.10.2022.
EKII-2	SEG emisiju samazināšana – zema enerģijas patēriņa ēkās ⁵⁸	23 000 000	17.05.2016.
EKII-3	SEG emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām ⁵⁹ , 1. kārtā	8 000 000	06.09.2018.
EKII-3.1	SEG emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām ⁶⁰ , 2. kārtā	6 000 000	01.11. 2024.
EKII-4	SEG emisiju samazināšana, attīstot enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecību ⁶¹	10 000 000	03.10.2018.
EKII-5	SEG emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei ⁶²	15 000 000	05.02.2024.

⁵¹ ZIZIMM sektora saistību izpildes vienības.

⁵² Tajā skaitā gaisa kuģu operatoru.

⁵³ Likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 33. panta septītā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7c506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 21.08.2024].

⁵⁴ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 1. un 2. punkts.

⁵⁵ https://ekii.lv/index.php?page=konkursi_lv [skatīts 01.09.2024.].

⁵⁶ MK 12.01.2016. noteikumi Nr. 35 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos” nolikums”.

⁵⁷ MK 14.07.2022. noteikumi Nr. 456 “Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 12. janvāra noteikumos Nr. 35 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos” nolikums”.

⁵⁸ MK 26.01.2016. noteikumi Nr. 69 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana – zema enerģijas patēriņa ēkās” nolikums”.

⁵⁹ MK 12.06.2018. noteikumi Nr. 333 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām” nolikums”.

⁶⁰ MK 16.07.2024. noteikumi Nr. 476 “Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 12. jūnija noteikumos Nr. 333 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām” nolikums”.

⁶¹ MK 17.07.2018. noteikumi Nr. 418 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, attīstot enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecību” nolikums”.

⁶² MK 21.12.2021. noteikumi Nr. 896 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei” nolikums”.

Konkursa Nr.	Konkursa nosaukums	EKII finansējums, euro	Konkursa noslēguma datums
EKII-6	SEG emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai ⁶³	45 000 000	31.12.2024.
EKII-7	SEG emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā ⁶⁴	10 000 000	15.10.2022.
Kopā		160 868 343	

EKII projektu konkursos noteikts, ka piecus gadus pēc projektu īstenošanas⁶⁵ katru gadu tiek veikta projektu rezultātu uzraudzība – monitorings – ar iespēju atsevišķos konkursos šo periodu pagarināt uz laiku līdz trim gadiem, ja projektu rezultātu monitoringa ietvaros nav sasniegti plānotie projektu rezultāti.

Pirms EKII klimata politikas mērķu sasniegšanai tika izmatots cits instruments – Klimata pārmaiņu finanšu instruments (turpmāk – KPFI), kas bija EKII līdzvērtīgs instruments, un ko finansēja no valstij piederošo noteiktā daudzuma vienību pārdošanas⁶⁶. KPFI projekti tika pabeigti 30.06.2015., kopumā īstenojot 16 projektu konkursus ar kopējo finansējumu 196,3 miljoni *euro*⁶⁷.

Arī KPFI projektu konkursos noteikts, ka trīs vai piecus gadus⁶⁸ pēc projektu īstenošanas katru gadu tiek veikta projektu rezultātu uzraudzība – monitorings – ar iespēju šo periodu pagarināt uz laiku līdz trim gadiem, ja projektu rezultātu monitoringa ietvaros nav sasniegti plānotie projektu rezultāti.

KPFI līdzekļu izlietojumu Valsts kontrole vērtēja 2017. gadā veiktajā lietderības revīzijā⁶⁹.

⁶³ MK 01.03.2022. noteikumi Nr. 150 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai” nolikums”.

⁶⁴ MK 14.07.2022. noteikumi Nr. 454 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā” nolikums”.

⁶⁵ MK 21.12.2021. noteikumi Nr. 896 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto projektu atklāta konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei” paredz monitoringu vismaz piecus gadus kopš transportlīdzekļa iegādes brīža vai kamēr ar to veikts vismaz 52 000 km nobraukums ar iespēju pagarināt par vienu gadu.

⁶⁶ Likuma “Par Latvijas Republikas dalību Kioto protokola elastīgajos mehānismos” 1. panta 3. punkts.

⁶⁷ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 10. lp.

⁶⁸ Atkarībā no projektu konkursa.

⁶⁹ Valsts kontroles lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētie klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

1. Vai ir radīti priekšnosacījumi Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā?

1.1. Vai ir nodrošināta savlaicīga klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšana?

Ministrija nav nodrošinājusi savlaicīgu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtēšanu, lai noteiktu izmaksu efektīvus EKII pasākumus, tādējādi arī nenodrošinot iespēju *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam* iekļaut izmaksu efektīvus EKII pasākumus.

Lai arī pēc Valsts kontroles iepriekšējās revīzijas⁷⁰ Ministrija apņēmas līdz 2018. gadam nodrošināt, ka EKII prioritāri atbalstāmie pasākumi tiks balstīti uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem, jau vairāk nekā sešus gadus Ministrija šādus aprēķinus nav veikusi, turklāt vairākkārt – jau par pusotru gadu – ir atlikusi termiņu turpmāko EKII prioritāro pasākumu 2024.–2027. gadam izvērtējumam, ko plāno iekļaut *jaunajā EKII darbības stratēģijā*.

Jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes atliktais termiņš – 31.12.2024. – vairs nav saskaņots ar *Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam* izstrādes termiņu – 30.06.2024. Valsts kontroles ieskatā, ja tiktu veikts savlaicīgs klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējums un tiktu noteikti izmaksu efektīvākie EKII pasākumi, šos pasākumus būtu iespējams iekļaut *Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam* tā aktualizēšanas gaitā. Savukārt izvēloties izmaksu efektīvākos pasākumus, tiktu nodrošināts, ka SEG emisiju samazinājuma mērķis – 2030. gadā ne-ETS sektorā samazinātas SEG emisijas par 17 %⁷¹ – tiek sasniegts ar mazāko līdzekļu izlietojumu.

Ministrija, izstrādājot *jauno EKII darbības stratēģiju*, plāno vērtēt arī 2009. gadā sāktos un 2015. gadā pabeigtos Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta pasākumus. Valsts kontroles un nozares eksperta ieskatā, ņemot vērā pasākumu īstenošanas izmaksu pieaugumu, Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta pasākumu novērtēšana 15 gadus pēc pirmo projektu īstenošanas uzsākšanas ir zaudējusi aktualitāti.

⁷⁰ Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrācija klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

⁷¹ Salīdzinot ar 2005. gadu.

Valsts kontrole 2017. gadā lietderības revīzijā⁷² konstatēja, ka Ministrija⁷³ nav izvērtējusi Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (turpmāk – KPFI) finansēto SEG emisiju mazināšanas pasākumu efektivitāti, tādējādi neizmantojot līdzšinējo pieredzi izmaksu efektīvāko pasākumu noteikšanai un EKII līdzekļu mērķtiecīgai izmantošanai. Valsts kontrole revīzijā sniedza ieteikumu par izmaksu efektivitātes aprēķinos balstītu EKII prioritāri atbalstāmo pasākumu noteikšanu⁷⁴, lai novērstu risku kopējā klimata pārmaiņu samazināšanas mērķa sasniegšanā.

Lai ieviestu ieteikumu, Ministrija līdz 02.07.2018. apņēmas⁷⁵ EKII darbības stratēģijā iekļaut informāciju par prioritāri atbalstāmajiem pasākumiem un principiem to noteikšanai, t.sk. izmaksu efektivitātes principu.

Ieteikuma ieviešanas termiņš tika pagarināts četras reizes, līdz Ministrija 2021. gadā izstrādāja *Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģiju*⁷⁶ (turpmāk – *EKII darbības stratēģija*), bet šajā stratēģijā nav vērtēta izmaksu efektivitāte prioritāri atbalstāmajiem pasākumiem. Līdz ar to Valsts kontrole 2021. gadā atzina ieteikumu kā neieviestu⁷⁷.

*EKII darbības stratēģijas*⁷⁸ mērķis ir apzināt EKII darbības iespējas un noteikt prioritāros virzienus finansējuma izmantošanai. *EKII darbības stratēģijā* ir noteikti prioritārie EKII atbalsta virzieni 2021.–2023. gadam, paredzot, ka 2024.–2027. gada prioritārie atbalsta virzieni SEG emisiju samazināšanai tiks identificēti 2023. gadā.

Lai pilnveidotu un aktualizētu klimata politikas regulējumu, nosakot visus klimata politikas nosacījumus vienuviet, ir izstrādāts likumprojekts “Klimata likums”. Likumprojektā “Klimata likums”⁷⁹ noteikts, ka Ministrijai jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetā *informatīvais ziņojums par Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģiju* (turpmāk – *jaunā EKII darbības stratēģija*).

Ministrija revīzijā sniedza informāciju⁸⁰, ka EKII 2024.–2027. gada prioritārie atbalsta virzieni tiks noteikti *jaunajā EKII darbības stratēģijā*. Tomēr EKII 2024.–2027. gada prioritārie atbalsta virzieni joprojām nav noteikti, jo *jaunās EKII darbības stratēģijas* izstrādes termiņš vairākkārt ir pagarināts:

- sākotnēji stratēģijas izstrāde tika plānota līdz 30.06.2023.⁸¹;

⁷² Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrācija klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

⁷³ VARAM.

⁷⁴ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 21.10.2016. rīkojumu Nr. 265).

⁷⁵ VARAM 22.02.2017. vēstule Nr. 1-22/1533.

⁷⁶ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁷⁷ Valsts kontroles 19.10.2021. vēstule Nr. 10-2.3.1e/1188 VARAM.

⁷⁸ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁷⁹ Likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 35. panta pirmā daļa. Pieejams:

<https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7c506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 21.08.2024].

⁸⁰ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

⁸¹ Likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 36. panta astotā daļa. Pieejams: <https://vktap.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/4210e667-d516-4a25-984b-e248a1dbc5ec> [skatīts 04.09.2023.].

- 2023. gadā stratēģijas izstrāde tika atlikta līdz 30.06.2024.⁸²;
- 2024. gadā stratēģijas izstrāde tika atlikta līdz 31.12.2024.⁸³

No Ministrijas revīzijas laikā sniegtajiem skaidrojumiem izriet, ka darbs pie *jaunās EKII darbības stratēģijas* izstrādes notiek jau no 2023. gada⁸⁴, bet joprojām *jaunā EKII darbības stratēģija* ir izstrādes stadijā un to plānots iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai 2024. gada otrajā pusē⁸⁵. Ministrija ir norādījusi, ka *jaunajā EKII darbības stratēģijā*⁸⁶:

novērtēs EKII darbības stratēģijas⁸⁷ ieviešanu, tajā skaitā SEG emisiju samazinājumu, izmaksu efektivitāti, vērtēs potenciālos pasākumus, kādi varētu tikt atbalstīti EKII atbalsta programmu ietvaros.

Ministrija līdz šim nav vērtējusi EKII projektu izmaksu efektivitāti un to ietekmi uz izvirzīto mērķus sasniegšanu, jo⁸⁸:

ne visos projektu konkursos ir noslēgusies projektu īstenošana, kā arī īstenotajos projektos ir uzsācies projektu monitoringa periods.

Valsts kontrole norāda, ka, kamēr tiks īstenoti EKII projektu konkursi, nav iespējama situācija, kad visos projektu konkursos būs noslēgusies gan projektu īstenošana, gan projektu monitoringa periods. Tādēļ Valsts kontroles ieskatā, ir svarīga savlaicīga EKII projektu izmaksu efektivitātes un to ietekmes uz izvirzīto mērķu sasniegšanu vērtēšana.

Arī jau īstenoto KPFI 16 projektu konkursu 196,3 miljonu *euro*⁸⁹ apmērā, kuri tika uzsākti 2009. gadā un pabeigti 2015. gadā un kuru monitoringa periods ir beidzies, izmaksu efektivitātes izvērtējumu, Ministrija revīzijā nevarēja iesniegt⁹⁰, lai arī jau 2014. gadā publiski tika sniegta informācija⁹¹, ka:

KPFI projektu finansiālā efektivitāte pašlaik tiek izvērtēta. Vērtējumu publiskosim tad, kad būs pieejami monitoringa dati par faktiskajiem emisiju samazinājumiem. Provizorisks aprēķini liecina, ka dažas no KPFI atbalstītajām tehnoloģijām ir bijušas ļoti dārgas un turpmāk tās nebūtu ieteicams atbalstīt.

⁸² Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule; likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 38. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/d3c99cf3-67bb-455d-b908-7fa182b2d87d/preview> [skatīts 21.08.2024.].

⁸³ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920; likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 35. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7c506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 21.08.2024.].

⁸⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

⁸⁵ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920.

⁸⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

⁸⁷ Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁸⁸ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

⁸⁹ Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 10. lpp.

⁹⁰ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920.

⁹¹ Klimata pārmaiņas skar ikvienu (intervija ar VARAM Klimata un vides politikas integrācijas departamenta direktori), “Vides Vēstis”, Nr. 03/2014, 38. lpp.

KPFI pasākumu izmaksu efektivitāti Ministrija plāno vērtēt *jaunajā EKII darbības stratēģijā*⁹². Jānorāda, ka Fizikālās enerģētikas institūts, 2023. gadā⁹³ vērtējot dažādu SEG emisiju mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitāti, neizmantoja datus par īstenotajiem KPFI konkursiem, norādot, ka pasākumu izmaksas ir pārāk būtiski izmainījušas⁹⁴.

Arī Valsts kontrole uzskata, ka KPFI pasākumu novērtēšana 15 gadus pēc pirmo KPFI projektu īstenošanas uzsākšanas ir zaudējusi aktualitāti.

Turklāt Ministrija līdz 01.09.2024. vēl nav iesniegusi Ministru kabinetam informatīvo ziņojumu par Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta darbību 2023. gadā, kas bija jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetam līdz kārtējā gada 1. jūnijam⁹⁵.

EKII darbības stratēģijas sasaiste ar Nacionālā enerģētikas un klimata plānu

*EKII darbības stratēģijā*⁹⁶ norādīts, ka plānotie EKII prioritārie virzieni ir ciešā sinerģijā ar *Nacionālo enerģētikas un klimata plānu* un sniegs ieguldījumu tajā ietvertu pasākumu īstenošanā.

Katrai Eiropas Savienības dalībvalstij ir jā sagatavo un regulāri jā aktualizē *Nacionālais enerģētikas un klimata plāns*, kurā ir jā norāda konkrēti pasākumi, ar kuru palīdzību tiks sasniegti mērķi enerģētikas jomā, kā arī SEG emisiju samazināšanā⁹⁷. Par *Nacionālā enerģētikas un klimata plāna* izstrādes, īstenošanas un aktualizēšanas koordinēšanu atbildīga ir Ministrija⁹⁸.

Latvija *Nacionālo enerģētikas klimata plānu 2021.–2030. gadam* apstiprināja 2020.gadā⁹⁹. Eiropas Savienības dalībvalstīm Eiropas Komisijai¹⁰⁰:

- līdz 30.06.2023. bija jā iesniedz aktualizētā *Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam* projekts¹⁰¹;
- līdz 30.06.2024. bija jā iesniedz aktualizētais *Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam*¹⁰².

⁹² Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920.

⁹³ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī.

⁹⁴ Fizikālās un enerģētikas institūta 18.06.2024. e-pasta vēstule.

⁹⁵ Likuma “Par Latvijas Republikas dalību Kioto protokola elastīgajos mehānismos” 10. panta pirmās daļas 6. punkts.

⁹⁶ Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

⁹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013, 3. pants.

⁹⁸ MK 20.12.2022. noteikumu Nr. 817 “Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums” 5.12. apakšpunkts.

⁹⁹ MK 04.02.2020. rīkojums Nr. 46 “Par Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam” (spēkā līdz 11.07.2024.).

¹⁰⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013, 14. panta pirmā un otrā daļa.

¹⁰¹ Vai arī jā sniedz Eiropas Komisijai argumenti, kāpēc plānu aktualizēt nav nepieciešams.

¹⁰² Vai arī jā sniedz Eiropas Komisijai argumenti, kāpēc plānu aktualizēt nav nepieciešams.

Ministrija ir izstrādājusi¹⁰³ un Eiropas Komisijai 15.07.2024. iesniegusi¹⁰⁴ *Aktualizēto Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam*, kurā ir identificēti pasākumi arī SEG emisiju samazināšanai.

Lai arī sākotnēji jaunās EKII darbības stratēģijas izstrāde tika plānota līdz 30.06.2023.¹⁰⁵, tas ir, reizē ar aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna projekta izstrādes termiņu, jaunās EKII darbības stratēģijas termiņš vairākkārt ir atlikts un patlaban to ir plānots izstrādāt līdz 31.12.2024. – gandrīz pusgadu pēc Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam¹⁰⁶ iesniegšanas Eiropas Komisijā.

Ja jaunā EKII darbības stratēģija tiktu izstrādāta savlaicīgi, veicot klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējumu, lai noteiktu izmaksu efektīvākos EKII pasākumus, šos pasākumus būtu iespējams iekļaut *Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam* aktualizēšanas gaitā. Izvēloties izmaksu efektīvākos pasākumus, tiktu nodrošināts, ka SEG emisiju samazināšanas mērķi tiek sasniegti ar mazāko līdzekļu izlietojumu.

Lai arī Ministrija pie jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes strādā jau no 2023. gada, Ministrija revīzijas laikā nevarēja norādīt, kas konkrēti ir jau paveikts un kas ir vēl veicams, lai pabeigtu darbu pie jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes. Ministrija nav izstrādājusi detalizētu laika grafiku klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējuma veikšanai.

Valsts kontroles ieskatā, lai veiktu kvalitatīvu un savlaicīgu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējumu un būtu iespējams sekot līdzi izvērtējuma veikšanas gaitai, kā arī nepieciešamības gadījumā veikt savlaicīgus koriģējošus pasākumus, ir nepieciešams noteikt veicamos uzdevumus un termiņus šo uzdevumu veikšanai, kā arī atbildīgos par šo uzdevumu izpildi, kas īpaši aktuāli ir situācijā, kad jaunās EKII darbības stratēģijas izstrāde vairākkārt ir atlikta.

¹⁰³ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

¹⁰⁴ https://commission.europa.eu/publications/latvia-final-updated-necp-2021-2030-submitted-2024_en [skatīts 04.09.2024.]

¹⁰⁵ Likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 36.panta astotā daļa. Pieejams: <https://vktap.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/4210e667-d516-4a25-984b-e248a1dbc5ec> [skatīts 04.09.2023.].

¹⁰⁶ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

1.2. Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta ieviešanas efektivitātes pilnveidošanai tiek izmantota sabiedrības līdzdalība?

Sabiedrības iesaiste EKII efektivitātes pilnveidošanā ir formāla, jo, lai arī ir izveidota EKII konsultatīvā padome ar mērķi sekmēt EKII līdzekļu izlietojuma caurredzamību un iesaistīt sabiedrības pārstāvjus EKII vadības un īstenošanas uzraudzībā, jau vairāk nekā sešus gadus – kopš 01.01.2018. – konsultatīvās padomes sēdes nav sasauktas.

Ņemot vērā, ka sabiedrība faktiski nav tikusi iesaistīta EKII pasākumu plānošanā, lēmumi par EKII finansējuma izlietojumu tiek pieņemti bez sabiedrības līdzdalības, nenodrošinot dažādu interešu balansu lēmumu pieņemšanas procesā.

Lai arī Klimata un enerģētikas ministrija norāda, ka sabiedrības iesaiste EKII ietvaros organizēto atklāto projektu iesniegumu konkursu plānošanā notiek, apmainoties ar viedokļiem, piemēram, Tiesību aktu projektu publiskajā portālā, jānorāda, ka no 15 EKII projektu konkursa noteikumu un grozījumu projektiem sabiedrības iesaiste tika piedāvāta 11 gadījumos, bet faktiski sabiedrība sniedza komentārus četros gadījumos. Arī *EKII darbības stratēģijas*¹⁰⁷ izstrādes laikā sabiedrība netika iesaistīta EKII prioritāro virzienu noteikšanā.

Arī Valsts kontroles veiktās nevaldības organizāciju aptaujas rezultātu zemais respondentu skaits (tikai 11 % no aptaujātajiem) raksturo sabiedrības zemo interesi iesaistīties EKII konsultatīvās padomes darbā.

Ņemot vērā iepriekšminēto, Klimata un enerģētikas ministrijai būtu jāizvērtē sabiedrības iesaistes iespējas un veidi EKII vadības un īstenošanas uzraudzībā.

Sabiedrības līdzdalība ir iedzīvotāju, sabiedrības un nevaldības organizāciju iesaistīšanās politikas veidošanas procesā. Sabiedrības līdzdalības mērķis ir nodrošināt, lai publiskās pārvaldes pieņemtie lēmumi būtu atbilstoši sabiedrības vajadzībām, savlaicīgi izskaidroti un saprotami tiem, uz kuriem tie attieksies. Sabiedrības līdzdalību nodrošina publiskās pārvaldes iestādes, iesaistot un informējot sabiedrību¹⁰⁸.

EKII konsultatīvās padomes darbības mērķis ir sekmēt EKII līdzekļu izlietojuma caurredzamību un atbilstību mērķiem, kā arī iesaistīt sabiedrības pārstāvjus EKII vadības un īstenošanas uzraudzībā¹⁰⁹. Konsultatīvā padome¹¹⁰ var:

- sniegt ieteikumus par nepieciešamajiem grozījumiem tiesību aktos, kas saistīti ar EKII;
- informēt sabiedrību par aktualitātēm saistībā ar EKII īstenošanu;

¹⁰⁷ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

¹⁰⁸ <https://www.mk.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba> [skatīts 28.08.2024.].

¹⁰⁹ Likuma "Par piesārņojumu" 32.⁶ panta pirmā daļa.

¹¹⁰ MK 28.04.2008. noteikumu Nr. 312 "Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta un emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta konsultatīvās padomes nolikums" 4.4., 4.5. un 4.6. apakšpunkts.

- ierosināt pasākumus EKII finansēto projektu mērķu sasniegšanai.

EKII konsultatīvajā padomes sastāvā iekļauj pārstāvjus no:

- Klimata un enerģētikas ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Zemkopības ministrijas, Satiksmes ministrijas un Izglītības un zinātnes ministrijas;
- biedrībām un nodibinājumiem, kas darbojas zemkopības, transporta, enerģētikas, mežsaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas, rūpniecības un citās tautsaimniecības nozarēs¹¹¹.

EKII konsultatīvās padomes sēdes jāsasauca vismaz reizi gadā, lēmumu par padomes sēdes sasaukšanu pieņem padomes priekšsēdētājs – klimata un enerģētikas ministrs¹¹². EKII konsultatīvās padomes sēdes nav sasauktas kopš 01.01.2018.

Ministrija 2019. gadā publicēja aicinājumu¹¹³ biedrībām un nodibinājumiem, kas darbojas zemkopības, transporta, enerģētikas, mežsaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas, rūpniecības un citās tautsaimniecības nozarēs, deleģēt pārstāvjus dalībai EKII konsultatīvajā padomē¹¹⁴, kā arī atkārtotu aicinājumu, jo pēc iesniegumu izvērtēšanas, nebija iespējams nodrošināt veiksmīgu balsošanas procedūru divu pārstāvju noteikšanai¹¹⁵.

Revīzijas laikā uz jautājumu, kādēļ nav sasauktas EKII konsultatīvās padomes sēdes un kādas darbības tika veiktas, lai veicinātu EKII konsultatīvās padomes darbību, Ministrija skaidroja¹¹⁶, ka:

Ministrija uzskata, ka finanšu instrumentu līdzekļu izlietojuma caurredzamība un atbilstība tiesību aktos norādītajiem mērķiem un prasībām, kā arī sabiedrības pārstāvju iesaiste vadības un īstenošanas uzraudzībā ir būtiska. Līdz ar to minētais jautājums ir aktualizēts likumprojekta “Klimata likums” izstrādes gaitā, t. sk. paplašinot padomes pārstāvju skaitu. Pēc likumprojekta “Klimata likums” spēkā stāšanās pēc iespējas īsākā termiņā tiks uzsākta jaunās konsultatīvās padomes izveide.

Vienlaikus Ministrija ir norādījusi, ka¹¹⁷:

sabiedrības iesaiste EKII ietvaros organizēto atklāto projektu iesniegumu konkursu plānošanā un izstrādē notiek, apmainoties ar viedokļiem, piemēram, ministrijas organizētajās darba grupās ar nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, kā arī Tiesību aktu projektu publiskajā portālā.

¹¹¹ Likuma “Par piesārņojumu” 32.⁶ panta ceturtā daļa.

¹¹² MK 28.04.2008. noteikumu Nr. 312 “Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta un emisijas kvotu izsolišanas instrumenta konsultatīvās padomes nolikums” 5. un 7. punkts (lai arī saskaņā ar MK 28.04.2008. noteikumu Nr. 312 “Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta un emisijas kvotu izsolišanas instrumenta konsultatīvās padomes nolikums” 5. punktu padomes priekšsēdētājs ir vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, saskaņā ar MK 23.12.2022. rīkojuma Nr. 968 “Par Ekonomikas ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas reorganizāciju un Klimata un enerģētikas ministrijas izveidošanu” 2. punktu Klimata un enerģētikas ministrija no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas ar 01.01.2023. pārņēma klimata politikas jomu).

¹¹³ Latvijas Vēstnesis Nr. 5 (6344), 08.01.2019. (Oficiālās publikācijas Nr.: 2019/5.DA2).

¹¹⁴ <https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/varam-aicina-deleget-parstavjus-dalibai-klimata-parmainu-finansu-instrumenta-un-emisijas-kvotu-izsolisanas-instrumenta-konsultativaja-padome> [skatīts 06.11.2023.]

¹¹⁵ <https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/vides-aizsardzibas-un-rejonalas-attistibas-ministrija-aicina-biedribas-un-nodibinajumus-kas-darbojas-zemkopibas-transporta-energetikas-mezsaimniecibas-atkritumu-apsaimniekosanas-rupniecibas-nozares-deleget-parstavjus> [skatīts 06.11.2023.].

¹¹⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 23.11.2023. e-pasta vēstule.

¹¹⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas 23.11.2023. e-pasta vēstule.

Saskaņā ar Tiesību aktu projektu publiskajā portālā¹¹⁸ publicēto informāciju no 15 EKII projektu konkursa noteikumu un grozījumu projektiem faktiski sabiedrība sniedza komentārus četros gadījumos, tas ir:

- par EKII projektu konkursa noteikumu projektiem – no pieciem gadījumiem sabiedrība sniedza komentārus trīs gadījumos;
- par EKII projektu konkursa noteikumu grozījumu projektiem – no 10 gadījumiem sabiedrības iesaiste tika piedāvāta sešos gadījumos, un sabiedrība sniedza komentārus vienā gadījumā.

Savukārt dokumentus, kuri apliecinātu sabiedrības līdzdalību EKII pasākumu plānošanā Ministrijas organizētajās darba grupās ar nevaldības organizāciju pārstāvjiem, Ministrija nevarēja iesniegt¹¹⁹.

Arī *EKII darbības stratēģijā*¹²⁰ nav norādīta informācija par sabiedrības iesaisti EKII prioritāro virzienu noteikšanā.

Lai arī EKII konsultatīvā padome jau vairāk nekā sešus gadus nav darbojusies, likumprojektā “Klimata likums”¹²¹ tiek plānots saglabāt EKII konsultatīvās padomes funkcijas, paredzot, ka tiks izveidota:

Klimata finanšu instrumentu konsultatīvā padome, kuras darbības mērķis ir sekmēt EKII un Modernizācijas fonda līdzekļu izlietojuma caurredzamību un atbilstību noteiktajiem mērķiem, kā arī iesaistīt sabiedrības pārstāvjus to vadības un īstenošanas uzraudzībā.

Valsts kontrole 2023. gada nogalē veica nevaldības organizāciju aptauju par EKII konsultatīvās padomes nepieciešamību, nosūtot aptaujas anketu gan Vides konsultatīvajai padomei tālākai nosūtīšanai tās sastāvā esošajām 20 vides jomas nevaldības organizācijām, gan arī 15 citām ar vides un klimata jautājumiem saistītām nevaldības organizācijām.

Atbildes tika saņemtas no Vides konsultatīvās padomes, kā arī trim nevaldības organizācijām jeb 11 % no aptaujātajiem¹²², kas raksturo sabiedrības zemo interesi iesaistīties EKII konsultatīvās padomes darbā.

Vides konsultatīvā padome sniedza viedokli¹²³, ka:

EKII konsultatīvās padomes darbība būtu svarīga, taču ne vienmēr jāveido atsevišķa padome katram finanšu instrumentam. Šīs funkcijas var deleģēt kādai no esošajām padomēm vides un klimata jomā.

¹¹⁸ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts [skatīts 27.08.2024.].

¹¹⁹ Klimata un enerģētikas ministrijas 23.11.2023. e-pasta vēstule.

¹²⁰ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

¹²¹ Likumprojekta “Klimata likums” 39. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7e506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 27.08.2024.].

¹²² No kopumā aptaujātajām 36 nevaldības organizācijām atbildes tika saņemtas no četrām nevaldības organizācijām.

¹²³ Vides konsultatīvās padomes 17.11.2023. e-pasta vēstule.

1.3. Vai ir izstrādāta metodika klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta) izvērtēšanai?

Saskaņā ar likuma “Par piesārņojumu” prasībām SEG emisijas jāsamazina, ņemot vērā izmaksu efektivitāti¹²⁴, līdz ar to arī EKII pasākumiem, kas vērsti uz SEG emisiju samazināšanu, jābūt izmaksu efektīviem.

Ministrija uzsver, ka, vērtējot EKII finansēto pasākumu efektivitāti, jāņem vērā ne tikai tiešais, bet arī netiešais SEG emisiju samazinājums, kas rodas projektu demonstrācijas, inovācijas un multiplikatīvā efekta rezultātā.

Tiešo SEG emisiju samazinājuma aprēķinu pamatprincipus nosaka Ministru kabineta noteikumi “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”¹²⁵, bet metodiku netiešo SEG emisiju samazinājuma noteikšanai Ministrija kopš 2018. gada nav izstrādājusi.

Lai arī Ministrija 2023. gadā noslēgtajā līgumā¹²⁶ paredzēja netiešo SEG emisiju samazinājuma novērtēšanas metodes izstrādi, tā netika izstrādāta – saskaņā līguma izpildītāja¹²⁷ norādīto netiešās SEG emisijas aprēķina veikšana nebūtu racionāla, jo nepieciešamās informācijas trūkuma dēļ aprēķini nebūtu precīzi.

Tāpat Ministrija ir sniegusi pretrunīgu informāciju, kuri no īstenotajiem EKII pasākumiem rada netiešo SEG emisiju samazinājumu.

Nezinot, kuriem līdz šim īstenotajiem EKII pasākumiem ir aprēķināms netiešais SEG emisiju samazinājums un kādā veidā to var aprēķināt, kā arī neņemot vērā jomas speciālistu norādīto, ka netiešo SEG emisiju aprēķināšana nav racionāla, Ministrija joprojām ir apņēmusies līdz 2024. gada beigām sniegt novērtējumu par pasākumu netiešo SEG emisiju samazinājumu.

Lai arī Ministrija ilgstoši ir norādījusi, ka EKII izmaksu efektivitātes vērtēšanā jāņem vērā arī netiešais SEG emisiju samazinājums, metodika netiešo SEG emisiju samazinājuma noteikšanai joprojām nav izstrādāta, tādējādi nav radīti nepieciešamie priekšnosacījumi klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII) izmaksu efektivitātes noteikšanai.

¹²⁴ Likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 8. punkts.

¹²⁵ MK 23.01.2018. noteikumi Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”.

¹²⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī.

¹²⁷ Dr. sc. ing. Gaidis Klāvs.

Likums “Par piesārņojumu” nosaka, ka SEG emisijas jāsamazina, ņemot vērā izmaksu efektivitāti¹²⁸. Valsts kontroles ieskatā, izmaksu efektivitāti raksturo vienas tonnas SEG emisiju samazinājuma izmaksas. Arī Ministrija ir norādījusi, ka, vērtējot potenciālos EKII atbalsta pasākumus, viens no būtiskajiem kritērijiem ir *euro* pret sasniegto SEG emisijas samazinājumu¹²⁹.

*EKII darbības stratēģijā*¹³⁰ norādīts, ka par EKII efektivitāti nevar spriest tikai pēc izlietotā EKII finansējuma – *euro* pret sasniegtajiem CO₂ tiešajiem emisijas samazinājumiem, jo ir būtiski ņemt vērā arī netiešos SEG emisiju samazinājumus, kas iespējami projektu demonstrācijas, inovācijas un multiplikatīvā efekta dēļ.

Ņemot vērā Ministrijas norādīto, ka, vērtējot EKII efektivitāti, jāņem vērā gan tiešais, gan netiešais SEG emisiju samazinājums, Valsts kontroles ieskatā, lai nodrošinātu izsekojamu un pamatotu EKII prioritāro virzienu un pasākumu izvēli, ir nepieciešams izstrādāt metodiku SEG emisiju samazināšanas pasākumu izvērtēšanai.

Lai novērtētu pasākumu ietekmi uz klimata pārmaiņām, ir izstrādāti Ministru kabineta noteikumi “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”¹³¹, kas nosaka vienotu SEG emisiju aprēķina metodiku, bet šie noteikumi nenosaka, kā jāaprēķina netiešais SEG emisiju samazinājums, kas rodas projektu demonstrācijas, inovācijas un multiplikatīvā efekta rezultātā.

Metodiku netiešo SEG emisiju samazinājumu novērtēšanai Ministrija bija plānojusi izstrādāt jau 2018. gadā¹³², bet 2021. gadā, pirms *EKII darbības stratēģijas* apstiprināšanas, Ministrija konstatēja¹³³, ka:

lai arī netiešo SEG emisiju samazinājumu var pierādīt, to ir neiespējami precīzi un ticami kvantificēt. Aprēķinu sarežģītības dēļ rastos neadekvāts papildus administratīvais slogs.

Lai gan jau pirms *EKII darbības stratēģijas* apstiprināšanas Ministrija secināja, ka netiešo SEG emisiju samazinājumu nav iespējams precīzi noteikt, *EKII darbības stratēģijā* joprojām ir norādīts, ka, nosakot EKII pasākumu efektivitāti, jāņem vērā arī netiešais SEG emisiju samazinājums.

EKII darbības stratēģijā 2021.–2023. gadam noteiktajiem prioritārajiem EKII atbalsta virzieniem nav veikts ne tiešo, ne netiešo SEG emisiju samazinājuma izvērtējums, ne arī sniegta metodika šāda izvērtējuma veikšanai.

Ministrija norāda, ka:

*jaunajā EKII darbības stratēģijā tiks sniegta analīze par EKII stratēģijas ieviešanu, tajā skaitā sniegts novērtējums par SEG emisiju samazinājumu (gan tiešo, gan netiešo)*¹³⁴.

¹²⁸ Likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 8. punkts.

¹²⁹ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

¹³⁰ Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84).

¹³¹ MK 23.01.2018. noteikumi Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”.

¹³² VARAM 22.02.2017. vēstule Nr. 1-22/1533 Valsts kontrolei.

¹³³ VARAM 18.08.2021. vēstule Nr. 1-132/7649 Valsts kontrolei.

¹³⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

Ņemot vērā pieejamos resursus un jaunās EKII darbības stratēģijas apstiprināšanas termiņu (līdz 31.12.2024.¹³⁵), ministrija informāciju par netiešo SEG emisiju samazinājumu šobrīd plāno sagatavot pašu spēkiem¹³⁶.

Valsts kontroles ieskatā metodikas, kā tiks veikta EKII pasākumu novērtēšana, nepieciešamību apliecina arī Ministrijas pretrunīgi sniegtā informācija par pasākumiem, kas rada netiešo SEG emisiju samazinājumu. Piemēram, Ministrija 2021. gadā norādīja¹³⁷, ka:

pēc būtības visi projekti rada arī netiešu SEG emisiju samazinājumu dēļ projektu demonstrācijas efekta (pašvaldību, komersantu un sabiedrības izglītošana, ieinteresēšana, pārlicināšana) un multiplikatīvā efekta.

Informatīvajā ziņojumā par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2022. gadā¹³⁸ Ministrija ir norādījusi, ka netiešo SEG emisiju samazinājumu sniedz EKII finansētie konkursi energoefektivitātes pasākumu īstenošanai ēkās un viedās pilsētvides tehnoloģijās.

Savukārt revīzijas laikā 2024. gada jūlijā uz Valsts kontroles jautājumu, kuriem EKII konkursiem ir plānots vērtēt netiešo SEG emisiju samazinājumu, Ministrija atbildēja, ka:

konkursu atbilstība SEG emisiju netiešajam rādītājam tiks vērtēta jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes laikā¹³⁹.

Ministrijas nolikumā¹⁴⁰ ir noteikts, lai izstrādātu klimata politiku, Ministrija izstrādā ieteikumus un vadlīnijas, tomēr Ministrija 2023. gada novembrī Valsts kontrolei norādīja¹⁴¹, ka:

Klimata un enerģētikas ministrijai normatīvajos aktos nav sniegts deleģējums/noteikts uzdevums metodikas izstrādei. Līdz ar to šādas metodikas izstrādes nepieciešamība tiks vērtēta, izstrādājot EKII darbības stratēģiju atbilstoši likumprojekta “Klimata likums” deleģējumam.

Lai arī Ministrija norāda, ka tai normatīvajos aktos nav noteikts deleģējums/uzdevums metodikas izstrādei, revīzijā tika konstatēts, ka metodi netiešo SEG emisiju novērtēšanai bija paredzēts izstrādāt jau 2023. gada sākumā noslēgtā līguma¹⁴² (turpmāk – Līgums) starp Ministriju un valsts zinātnisko institūtu “Fizikālās enerģētikas institūts” ietvaros. Šīs metodes izstrāde bija paredzēta kā viens no veicamajiem uzdevumiem vairāku uzdevumu ietvaros, par kuriem kopā samaksāti 19 120 euro.

Līgumā paredzētā pasākumu novērtējuma metode netiešo SEG emisiju novērtēšanai netika izstrādāta, jo Līguma izpildes gaitā esot precizēta konkrētā veicamā uzdevuma izpilde, proti, precizēts Līgumā

¹³⁵ Likumprojekta “Klimata likums” (21-TA-62) 35. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/7c506f4f-e3e7-4646-bbfe-29f42e46472e/preview> [skatīts 21.08.2024].

¹³⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 25.07.2024. e-pasta vēstule.

¹³⁷ VARAM 18.08.2021. vēstule Nr. 1-132/7649 Valsts kontrolei.

¹³⁸ Informatīvais ziņojums “Par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2022. gadā” (pieņemts zināšanai MK 13.06.2023. sēdē, protokols Nr. 32, 35. §). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/b070a13e-9d9d-4228-988a-6cf72cb8c064 [skatīts 22.08.2024.].

¹³⁹ Klimata un enerģētikas ministrijas 25.07.2024. e-pasta vēstule.

¹⁴⁰ MK 20.12.2022. noteikumu Nr. 817 “Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums” 4.1. un 5.5. apakšpunkts.

¹⁴¹ Klimata un enerģētikas ministrijas 23.11.2023. e-pasta vēstule.

¹⁴² Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī, līguma kopējā summa 95 602 euro (ar pievienotās vērtības nodokli).

noteiktais netiešo SEG emisiju termins – netiešais SEG emisiju samazinājums rodas no īstenoto projektu/pasākumu demonstrācijas un multiplikatīvā efekta. Ministrija revīzijā norādīja, ka¹⁴³:

ministrija sarunās ar izpildītāju precizēja netiešo SEG emisiju termina būtību, iespējas matemātiski aprakstīt patērētāja uzvedības maiņu un vienojās par šī uzdevuma izpildīšanas ietvaru.

Fizikālās enerģētikas institūts matemātiskajā modelī ir izveidojis saiti starp atsevišķiem moduļiem, piemēram mājsaimniecības un enerģijas pārveidošanas sektoru. Tas ļauj novērtēt ne tikai mājsaimniecībās īstenoto pasākumu tiešo ietekmi šajā sektorā, bet arī netiešās izmaiņas enerģijas pārveidošanas sektorā.

Valsts kontrole norāda, ka nav iespējams identificēt precizēto netiešo SEG emisiju samazinājuma terminu, jo, lai arī Līgumā noteikts¹⁴⁴, ka izmaiņas Līgumā noformē rakstiski, nav veikti rakstveida Līguma grozījumi netiešā SEG emisiju termina precizēšanai.

Valsts kontroles ieskatā, Līguma ietvaros izveidotā saite starp moduļiem parāda, kā veiktie pasākumi vienā nozarē ietekmē SEG emisiju samazinājumu citā tautsaimniecības nozarē, turklāt prasība izveidot saiti starp moduļiem ir ietverta jau Līguma tehniskajā specifikācijā¹⁴⁵.

Revīzijas laikā Fizikālās enerģētikas institūta direktors¹⁴⁶ revidentiem norādīja, ka netiešās SEG emisijas aprēķina veikšana Līguma ietvaros nebūtu racionāla, jo precizitāte un nenoteiktība būtu pārāk liela aprēķiniem nepieciešamās informācijas trūkuma dēļ¹⁴⁷.

Ieteikums

Lai nodrošinātu, ka SEG emisijas tiek samazinātas, ņemot vērā izmaksu efektivitāti¹⁴⁸, Klimata un enerģētikas ministrijai nodrošināt nepieciešamos priekšnosacījumus Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta – vienīgā finanšu instrumenta, kas vērsts tikai uz klimata politikas mērķu sasniegšanu – finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā, tajā skaitā:

- izstrādāt detalizētu laika grafiku klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšanai;
- nodrošināt sabiedrības iesaisti, izvērtējot labākās iespējas un veidus EKII vadības un īstenošanas uzraudzībā;
- izstrādāt metodiku klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtēšanai.

¹⁴³ Klimata un enerģētikas ministrijas 25.06.2024. e-pasta vēstule.

¹⁴⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līguma Nr. IL/1/2023/KEM 11.1. apakšpunkts.

¹⁴⁵ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī, 1. pielikuma “Tehniskā specifikācija” 1. sadaļa.

¹⁴⁶ Dr. sc. ing. Gaidis Klāvs.

¹⁴⁷ Fizikālās enerģētikas institūta direktora Dr. sc. ing. Gaida Klāva 04.07.2024. e-pasta vēstule.

¹⁴⁸ Likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 8. punkts.

2. Vai ir veikts jau īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējums?

2.1. Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek savlaicīgi izmantoti klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu īstenošanai?

Līdz 2023. gada beigām ir izmantoti tikai 34 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem, Valsts kasē uzkrājot EKII finansējumu 320 miljonu *euro* apmērā.

Lai arī Ministrija ir norādījusi, ka ātrāka SEG emisijas samazinošu pasākumu īstenošana ir izmaksu efektīvāka, tomēr EKII finansējums tiek izmantots tikai četrus līdz sešu gadu laikā pēc tā saņemšanas.

Valsts kontroles revidentu aplēses liecina, ka, ilgstoši neizmantojot pieejamo EKII finansējumu, no 2012. līdz 2023. gadam šī finansējuma vērtība ir samazinājusies jau par 70 miljoniem *euro*. Tādējādi nav izmantota iespēja īstenot pasākumus, kas SEG emisijas samazinātu vidēji par 9012 tonnām gadā.

Situācijā, kad EKII finansējuma izmantošana kavējas, Ministrija likumprojektā “Klimata likums”, kurā tiks pārņemtas likuma “Par piesārņojumu” prasības, nav noteikusi termiņu šī finansējuma izmantošanai. Norādāms, ka, pamatojoties uz Valsts kontroles 2017. gadā sniegto ieteikumu¹⁴⁹, finansējuma izlietošanas termiņš šobrīd ir noteikts likumā “Par piesārņojumu”.

Tikai 86 miljoni *euro* jeb 51 % no izlietotā EKII finansējuma ir izmantoti SEG emisiju samazinošu pasākumu īstenošanai. Savukārt 76 miljoni *euro* jeb 45 % no izlietotā EKII finansējuma ir izmantots atbalstam elektroenerģijas galalietotājiem – pasākumam, kas nav radījis SEG emisiju samazināšanos.

Turklāt Klimata un enerģētikas ministrija nav informējusi Ministru kabinetu¹⁵⁰ par šī atbalsta ietvaros izlietotajiem 76 miljoniem *euro* jeb 82 % no EKII 2022. gadā izlietotā

¹⁴⁹ Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrācija klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

¹⁵⁰ Informatīvais ziņojums “Par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2022. gadā” (pieņemts zināšanai MK 13.06.2023. sēdē, protokols Nr. 32, 35. §). Pieejams: https://tapportal.mk.gov.lv/legal_acts/b070a13e-9d9d-4228-988a-6cf72cb8c064 [skatīts 22.08.2024.].

finansējuma un šī pasākuma rezultātiem, tādējādi nesniedzot skaidru un patiesu priekšstatu par 2022. gadā izlietoto EKII finansējumu. Tāpat Klimata un enerģētikas ministrija joprojām¹⁵¹ nav informējusi Ministru kabinetu par 2023. gadā izlietoto EKII finansējumu, lai arī šāda informācija bija jāsaņem un jāiesniedz līdz 01.04.2024.¹⁵²

Līdz 2023. gada beigām EKII administrācijas izdevumiem ir izlietots 1 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem jeb 4 % no izlietotā finansējuma, tomēr kopš Klimata un enerģētikas ministrijas izveidošanas 2023. gadā EKII administrācijas izdevumi strauji pieaug. Klimata un enerģētikas ministrija EKII administrācijas izdevumiem divu gadu laikā izlieto¹⁵³ gandrīz divas reizes vairāk, nekā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija EKII administrācijai ir izlietojusi 11 gadu laikā – no 2012. līdz 2022. gadam.

Straujais EKII administrācijas izdevumu pieaugums, galvenokārt, ir saistīts ar EKII projektu administrēšanu, atbalsta funkciju nodrošināšanu Klimata un enerģētikas ministrijai, kā arī līdz šim no EKII finansējuma neapmaksātu amata vietu finansēšanu. Kopš Klimata un enerģētikas ministrijas izveidošanas 2023. gadā no EKII administrācijas līdzekļiem apmaksā 26 amata vietas, kas ir par 10 amata vietām vairāk nekā 2022. gadā. Atlīdzību no EKII finansējuma saņem arī, piemēram, Klimata un enerģētikas ministra biroja vadītājs, parlamentārais sekretārs un valsts sekretārs, kuru pienākumos ietilpst arī ar klimata politiku nesaistītu pienākumu veikšana.

Lai arī Klimata un enerģētikas ministrija izstrādā gan klimata, gan enerģētikas politiku, kā arī organizē un koordinē šo politiku īstenošanu¹⁵⁴, tās atbalsta funkcijas pilnībā tiek apmaksātas no EKII finansējuma, kas ir vērsts tikai un vienīgi uz klimata politikas mērķu sasniegšanu¹⁵⁵.

Klimata un enerģētikas ministrija ir norādījusi uz ierobežotu kapacitāti jaunu projektu konkursu sagatavošanai, kas kavē EKII finansējuma izlietošanu. Tomēr Klimata un enerģētikas ministrija nozaru ministrijām nav piedāvājusi iespēju izmantot pieejamo EKII finansējumu un iesaistīties projektu konkursu nolikumu izstrādē, lai arī nozaru ministrijas ir norādījušas uz finansējuma nepieciešamību un gatavību iesaistīties jaunu projektu konkursu nolikumu izstrādē par to atbildībā esošajām jomām.

¹⁵¹ Par situāciju 01.09.2024.

¹⁵² Likuma "Par piesārņojumu" 32.² panta 4.⁷ daļa.

¹⁵³ 2023. gada faktiskie un 2024. gada plānotie izdevumi.

¹⁵⁴ MK 20.12.2022. noteikumu Nr. 817 "Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums" 4. punkts.

¹⁵⁵ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 2. lp.

Ieņēmumus no emisijas kvotu izsolīšanas ieskaita Valsts kases kontā.

Emisijas kvotu izsoļu ieņēmumus izmanto, lai mazinātu klimata pārmaiņas un nodrošinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām, tajā skaitā:

- atklātu projektu iesniegumu konkursu organizēšanai¹⁵⁶;
- administratīvo izdevumu segšanai – starptautisko saistību izpildei SEG emisiju samazināšanas jomā, Latvijas dalībai ES ETS; no 22.03.2023.¹⁵⁷ arī Klimata un enerģētikas ministrijas administratīvās darbības nodrošināšanas izdevumiem¹⁵⁸ (turpmāk – EKII administrācijas izdevumi).

Likums “Par piesārņojumu”¹⁵⁹ paredz, ka emisijas kvotu izsoļu ieņēmumus var izmantot arī vienreizējam pasākumam – elektroenerģijas sistēmas pakalpojuma izmaksu kompensēšanai elektroenerģijas galalietotājiem.

No 2012. līdz 2023. gadam emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumi ir 489 miljoni *euro*. Līdz 2023. gada beigām:

- ir izlietoti 169 miljoni *euro* jeb trešā daļa no šiem ieņēmumiem¹⁶⁰;
- nav izmantoti 320 miljoni *euro* jeb divas trešdaļas no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem, no tiem 29 miljonus *euro* paredzēts izmaksāt saskaņā ar spēkā esošajiem līgumiem par projektu īstenošanu (ieņēmumus, to izmantošanu un naudas līdzekļu atlikumu skatīt 4. attēlā).

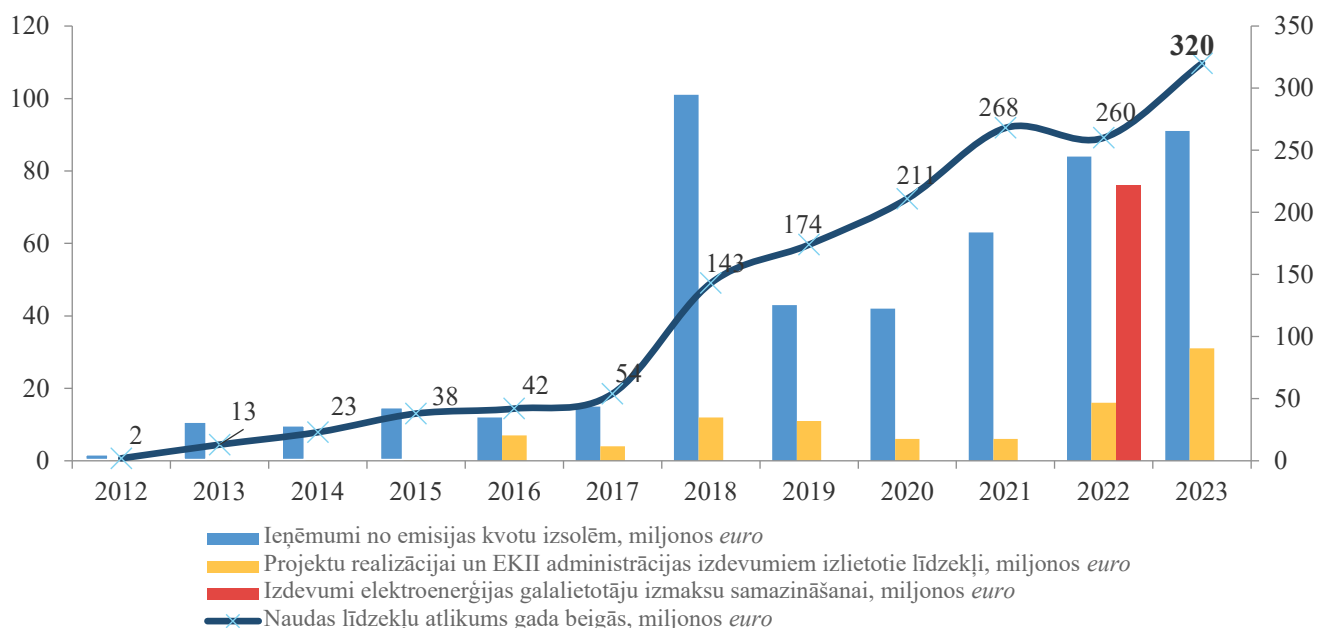
¹⁵⁶ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 1. un 2. punkts.

¹⁵⁷ Grozījumu likumā “Par piesārņojumu” (spēkā no 22.03.2023.) 2. punkts.

¹⁵⁸ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 4. punkts (redakcijā, kas spēkā no 22.03.2023.).

¹⁵⁹ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁸ daļa (spēkā no 24.12.2021.).

¹⁶⁰ Izmantotie emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumi – EKII projektu īstenošanai un elektroenerģijas sistēmas pakalpojuma izmaksu kompensēšanai elektroenerģijas galalietotājiem pārskaitītās summas, kā arī EKII administrācijas izdevumi.

4. attēls. Emisijas kvotu izsoļu ieņēmumi, to izmantošana no 2012. līdz 2023. gadam un naudas līdzekļu atlikums katra gada beigās, miljonus euro¹⁶¹

EKII finansējumu veido no emisijas kvotu izsolēm iegūtie līdzekļi. Ņemot vērā emisijas kvotu cenas pastāvīgo pieaugumu, sagaidāms, ka līdz 2030. gadam emisijas kvotu izsolišanas ieņēmumi varētu sasniegt 1071,6 miljonus euro¹⁶².

Līdz 2023. gada beigām izlietoto EKII finansējumu skatīt 2. tabulā.

¹⁶¹ Informācija par emisijas kvotu izsoļu ieņēmumiem un to izmantošanu (kopējie izdevumi valsts budžeta apakšprogrammās: 33.01.00 “Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta administrācija”, 33.02.00 “Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta projekti”, 29.07.00 “Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta finansējums elektroenerģijas lietotāju atbalstam”) apkopota, izmantojot decembra mēneša pārskatus par valsts budžeta izpildi no 2012. līdz 2023. gadam. Pieejams: <https://www.kase.gov.lv/parskati/kopbudzeta-izpildes-parskati/menesa-parskati> [skatīts 20.08.2024.].

¹⁶² 2012.–2020. gada ieņēmumi bija 251,6 miljoni euro, savukārt 2021.–2030. gadā pieejamais finansējums varētu sasniegt apmēram 820 miljonus euro (Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573), 5. nodaļa).

Līdz 2023. gada beigām izlietotais EKII finansējums

EKII finansējuma izlietošanas veids	Izlietotais EKII finansējums		
	miljonos <i>euro</i>	% no kopējā izlietotā EKII finansējuma	% no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem
Projektu īstenošanai	86	51	18
Elektroenerģijas sistēmas pakalpojuma izmaksu kompensēšanai	76	45	15
EKII administrācijas izdevumiem	7	4	1
Kopā	169	100	34

No Eiropas Savienības dalībvalstu kopējiem ieņēmumiem no emisijas kvotu izsolēm laika posmā no 2013. līdz 2022. gadam ar klimatu, atjaunojamo enerģiju un energoefektivitāti saistītiem mērķiem tika izlietoti līdzekļi 76 % apmērā¹⁶³.

Savukārt Latvijas ieņēmumi no emisijas kvotu izsolēm laika posmā līdz 2023. gadam ar klimatu, atjaunojamo enerģiju un energoefektivitāti saistītiem mērķiem tika izlietoti 18 % apmērā.

EKII administrācijas izdevumi

EKII administrēšanu līdz 2022. gada beigām nodrošināja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, bet no 2023. gada – Klimata un enerģētikas ministrija.

Likumā “Par piesārņojumu” no 22.03.2023.¹⁶⁴ ir iekļauts jauns EKII finansējuma izmantošanas veids – 2023. gadā izveidotās Klimata un enerģētikas ministrijas, kuras pārziņā ir klimata un enerģētikas joma, administratīvās darbības nodrošināšanas izdevumu segšana.

*EKII darbības stratēģijā*¹⁶⁵ noteikts, ka aptuveni 10 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem ir paredzēti institucionālās rīcībspējas nodrošināšanai jeb EKII administrācijai. Līdz 2023. gada beigām EKII administrācijas izdevumiem ir izlietots 1 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem.

Administrācijas izdevumu apmērs attiecībā pret apsaimniekoto finanšu instrumenta līdzekļu apmēru ir būtisks rādītājs, kas rāda, cik efektīvi iestāde pārvalda tai uzticētos līdzekļus. Optimāls administrācijas izdevumu līmenis nodrošina, ka maksimāli liela daļa no finanšu instrumenta līdzekļiem tiek izmantota izvirzītā mērķa sasniegšanai, vienlaikus nodrošinot efektīvu un kvalitatīvu pasākumu īstenošanu.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija EKII administrācijas izdevumiem 11 gadu laikā – no 2012. līdz 2022. gadam – ir izlietojusi 4,2 miljonus *euro* jeb 1,1 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem, bet Klimata un enerģētikas ministrijas izdevumi EKII administrācijai 2023. un 2024. gadam ir 7,7 miljoni *euro*¹⁶⁶ jeb 4,3 % no emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem.

Revīzijā konstatēts, ka EKII administrācijas izdevumu apmērs nav saistīts ar EKII projektu konkursu īstenošanai izmantoto līdzekļu apmēru. Piemēram, 2018. gadā EKII administrācijas izdevumi ir 3 %

¹⁶³ Eiropas Vides aģentūra: *Use of auctioning revenues generated under the EU Emissions Trading System*. Pieejams: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/use-of-auctioning-revenues-generated> [skatīts 13.09.2024.].

¹⁶⁴ Grozījumu likumā “Par piesārņojumu” (spēkā no 22.03.2023.) 2. punkts.

¹⁶⁵ Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija (apstiprināta ar VARAM 07.06.2021. rīkojumu Nr. 1-2/84), 19. lpp.

¹⁶⁶ 2023. gada faktiskie un 2024. gada plānotie izdevumi.

no gadā izmantotā EKII finansējuma¹⁶⁷, bet 2024. gadā EKII administrācijai plāno izlietot jau 19 % no šajā gadā plānotā EKII finansējuma.

Valsts kontroles ieskatā, Ministrijas izvēlētā pieeja – EKII administrācijas izdevumus sasaistīt ar emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumiem – neveicina efektīvu Ministrijai uzticēto līdzekļu pārvaldīšanu. Tāpēc EKII administrācijas izdevumi būtu saistāmi ar izmantoto EKII finansējumu. Piemēram, Eiropas Savienībā attiecībā uz atbalsta piešķiršanu tiek izmantota netiešo izmaksu (jeb ES fondu administrēšanas izmaksu) likme līdz 7 % apmērā no attiecināmajām tiešajām izmaksām¹⁶⁸.

EKII administrācijas izdevumi 2023. gadā bija 3,1 miljoni *euro*, kas, salīdzinot ar 2022. gadu, ir gandrīz trīs reizes vairāk. 2024. gadā izdevumi plānoti vēl par 54 % lielāki nekā 2023. gadā. Savukārt noteiktie darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji 2024. gada budžetā plānoti līdzīgā apmērā kā iepriekšējos gados¹⁶⁹. Kopš Klimata un enerģētikas ministrijas izveidošanas EKII administrācijas izdevumi ir palielinājušies vairāk nekā četras reizes (skatīt 3. tabulu).

3. tabula

EKII administrācijas¹⁷⁰ izdevumi no 2022. līdz 2024. gadam, *euro*

Izdevumi	2022. gads (fakts)	2023. gads (fakts)	2024. gads (plāns)	Izmaiņas, %	
				2023./2022.	2024./2023.
Atlīdzība	409 181	1 165 981	1 659 694	185	42
Pakalpojumi	32 979	102 919	406 775	212	295
Subsīdijas un dotācijas	510 494	929 443	1 709 847	82	84
<i>t. sk. SIA "Vides investīciju fonds" EKII projektu administrēšanai</i>	<i>246 793</i>	<i>521 952</i>	<i>1 302 356</i>	<i>111</i>	<i>150</i>
Transferti	83 000	698 927	741 452	742	6
<i>t. sk. Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai¹⁷¹ un Valsts digitālās attīstības aģentūrai¹⁷² atbalsta funkciju nodrošināšanai</i>	<i>0</i>	<i>315 127</i>	<i>405 962</i>	<i>-</i>	<i>29</i>
Citi izdevumi ¹⁷³	48 685	155 877	171 499	220	10
Kopā izdevumi	1 084 339	3 053 147	4 689 267	182	54

¹⁶⁷ EKII finansējums ir finansējums EKII administrēšanai un projektu īstenošanai.

¹⁶⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai, 54. panta a) punkts.

¹⁶⁹ Likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" paskaidrojumi "20. Klimata un enerģētikas ministrija – 33.00.00 Emisijas kvotu izsoļu ieņēmumu instrumenti"; likuma "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumi "20. Klimata un enerģētikas ministrija – 33.00.00 Emisijas kvotu izsoļu ieņēmumu instrumenti"; likuma "Par valsts budžetu 2022. gadam" paskaidrojumi "21. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – 33.00.00 Emisijas kvotu izsolīšanas instruments".

¹⁷⁰ Klimata un enerģētikas ministrijas valsts budžeta apakšprogramma 33.01.00 "Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta administrācija".

¹⁷¹ Līdz 30.06.2024. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kuras nosaukums mainīts.

¹⁷² Līdz 31.08.2024. Valsts reģionālās attīstības aģentūra, kuras nosaukums mainīts.

¹⁷³ Komandējumu, krājumu un pamatlīdzekļu iegādes izdevumi.

Revīzijas laikā EKII administrācijas izdevumu pieaugumu Klimata un enerģētikas ministrija skaidroja ar¹⁷⁴:

jaunu amata vietu izveidošanu, papildu finansējumu EKII projektu administrēšanai un atbalsta funkciju nodrošināšanai, kā arī Klimata un enerģētikas ministrijas darbības uzsākšanu jaunās telpās.

No 2023. gada EKII administrācijas finansējums¹⁷⁵ ir paredzēts 26 amata vietām¹⁷⁶, kas ir par 10 amata vietām vairāk nekā 2022. gadā¹⁷⁷. No EKII administrācijas finansējuma atlīdzību izmaksā ne tikai ar klimata jomu tieši saistītajiem darbiniekiem, bet 100 % apmērā arī citiem Klimata un enerģētikas ministrijas darbiniekiem, piemēram:

- valsts sekretāram, kura amata pienākumi paredz iesaisti ne tikai klimata, bet arī enerģētikas nozarē;
- ministra biroja vadītājam, kura amata pienākumi paredz ministra biroja vadīšanu, nodrošinot ministra politisko vadību ministrijā;
- parlamentārajam sekretāram, kurš uztur saikni ar Saeimu un tās komisijām, pārstāv ministru likumdošanas procesā Saeimā, piedalās likumprojektu sagatavošanā un izskatīšanā.

Ņemot vērā 2024. gadā Ministru kabineta atbalstīto¹⁷⁸ 21 jaunas amata vietas izveidi Klimata un enerģētikas ministrijā¹⁷⁹, ir sagaidāms, ka no EKII finansētie atlīdzības izdevumi, kā arī kopējie administrēšanas izdevumi, turpinās pieaugt.

Jaunas administratīvo darbinieku amata vietas (arhivārs, jurists, sabiedrisko attiecību speciālists, grāmatvedis u. c.) ir izveidotas arī SIA “Vides investīciju fonds”¹⁸⁰, kurai ir deleģētas vairākas EKII projektu administrēšanas funkcijas.

Atbalsta funkcijas¹⁸¹ Klimata un enerģētikas ministrijai nodrošina Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija¹⁸² un Valsts digitālās attīstības aģentūra¹⁸³, ar to saistītos izdevumus sedzot no EKII administrācijas līdzekļiem. Klimata un enerģētikas ministrija izstrādā klimata un enerģētikas politikas,

¹⁷⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas 26.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2126.

¹⁷⁵ Klimata un enerģētikas ministrijas valsts budžeta apakšprogramma 33.01.00 “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta administrācija”.

¹⁷⁶ Likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” paskaidrojumi “20. Klimata un enerģētikas ministrija – 33.00.00 Emisijas kvotu izsoļu ieņēmumu instrumenti”.

¹⁷⁷ Likuma “Par valsts budžetu 2022. gadam” paskaidrojumi “21. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija – 33.00.00 Emisijas kvotu izsolīšanas instruments”.

¹⁷⁸ MK 07.06.2024. rīkojuma Nr. 446 “Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Klimata un enerģētikas ministrijas reorganizāciju” 18. punkts.

¹⁷⁹ Klimata un enerģētikas ministrijā atbalstīta septiņu jaunu amata vietu izveide līdz 01.07.2024., septiņu jaunu amata vietu izveide līdz 01.01.2025., un septiņu jaunu amata vietu izveide līdz 01.01.2026. Minēto amata vietu izveidei, atlīdzībai un uzturēšanai nepieciešamās izmaksas sedz no budžeta apakšprogrammas 33.01.00. “Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta administrācija” līdzekļiem (MK 07.06.2024. rīkojuma Nr. 446 “Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Klimata un enerģētikas ministrijas reorganizāciju” 18. punkts).

¹⁸⁰ Klimata un enerģētikas ministrijas 26.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2126.

¹⁸¹ Saskaņā ar Klimata un enerģētikas ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 24.02.2023. starppresoru vienošanos par atbalsta funkciju nodrošināšanu. Atbalsta funkcijas, kuras tiek nodrošinātas saskaņā ar starppresoru vienošanos ir finanšu pārvaldība, personāla pārvaldība, informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju nodrošinājums, iepirkumu nodrošinājums, lietvedība, juridiskais nodrošinājums u. c.

¹⁸² Līdz 30.06.2024. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kuras nosaukums mainīts.

¹⁸³ Līdz 31.08.2024. Valsts reģionālās attīstības aģentūra, kuras nosaukums mainīts.

kā arī organizē un koordinē šo politiku īstenošanu¹⁸⁴, bet tās atbalsta funkcijas pilnībā apmaksā no EKII administrācijas izdevumiem.

Līdz ar Klimata un enerģētikas ministrijas darbības uzsākšanu ir palielinājušies arī no EKII finansējuma apmaksātie pakalpojumu izdevumi, tajā skaitā 2023. gadā telpu nomas, komunālo pakalpojumu un transporta pakalpojumu izdevumi, 2024. gadā profesionālās darbības pakalpojumu un sabiedrisko aktivitāšu īstenošanas izdevumi. Norādāms, ka 2024. gadā atšķirībā no 2023. gada Klimata un enerģētikas ministrija telpu nomas, komunālos un transporta izdevumus no EKII finansējuma nav plānojusi segt.

Lai arī Klimata un enerģētikas ministrija ir norādījusi, ka pakalpojumu izdevumu pieaugums 2023. gadā ir saistīts arī ar grāmatvedības uzskaites programmas licenču un apkalpošanas izmaksām, kā arī lietvedības sistēmas uzturēšanas izmaksām, tomēr faktiski ar lietvedības sistēmu saistītās izmaksas ir apmaksātas no Valsts reģionālās attīstības aģentūrai¹⁸⁵ pārskaitītā transferta atbalsta funkciju nodrošināšanai, bet grāmatvedības uzskaites programmas abonēšanas maksa ir apmaksāta no citas Klimata un enerģētikas ministrijas budžeta programmas¹⁸⁶.

Revīzijas laikā, atbildot uz jautājumu, kā tiek plānoti un izlietoti līdzekļi Klimata un enerģētikas ministrijas darbības nodrošināšanas izdevumu (atlīdzības, pakalpojumu u. c. izdevumu) segšanai, ministrija sniedza informāciju¹⁸⁷, ka:

budžeta programmu līdzekļi tiek apgūti saskaņā ar noteikto budžeta programmas mērķi. Kā arī budžeta apakšprogrammas 33.01.00 "Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta administrācija" finansējums tiek plānos un izlietos saskaņā ar likumā "Par piesārņojumu" 32.² pantā noteikto.

Revidentu ieskatā, likumā "Par piesārņojumu" noteiktais, kā arī budžeta programmas mērķis paredz EKII finansējuma izlietošanas virzienu, bet ne precīzu EKII finansējuma plānošanas vai izlietošanas kārtību, tajā skaitā nenosaka, kādi Klimata un enerģētikas ministrijas administratīvās darbības nodrošināšanas izdevumi un kādā apmērā ir apmaksājami tieši no EKII finansējuma. Tādējādi esošā pieeja EKII administrācijas izdevumu plānošanā nenodrošina skaidru un patiesu priekšstatu par EKII administrācijas izdevumu apmēra pamatotību.

MK informēšana par izlietoto finansējumu

EKII projektu konkursu mērķis ir SEG emisiju samazināšana. Ministrijai līdz kārtējā gada 1. aprīlim jāiesniedz Ministru kabinetam informatīvais ziņojums par izsoļu ieņēmumu izmantošanu iepriekšējā gadā, tajā skaitā par panākto SEG emisijas samazinājumu¹⁸⁸. Informatīvais ziņojums "Par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2023. gadā" līdz 01.09.2024. vēl nav iesniegts Ministru kabinetā.

Informatīvajā ziņojumā "Par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2022. gadā"¹⁸⁹ ir sniegta informācija par izlietoto finansējumu 2022. gadā 16 miljonu *euro* apmērā¹⁹⁰ un EKII finansētajos projektos sasniegto SEG emisijas samazinājumu, bet par vienreizējā pasākumā (atbalsts elektroenerģijas galalietotājiem) izlietotajiem 76 miljoniem *euro* jeb 82 % no EKII 2022. gadā izlietotā finansējuma un par šī pasākuma sasniegto SEG emisiju samazinājumu informācija nav norādīta.

¹⁸⁴ MK 20.12.2022. noteikumu Nr. 817 "Klimata un enerģētikas ministrijas nolikums" 4. punkts.

¹⁸⁵ Mainīts nosaukums no 01.09.2024. Valsts digitālās attīstības aģentūra.

¹⁸⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas budžeta programma 97.00.00 "Nozaru vadība".

¹⁸⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas 26.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2126.

¹⁸⁸ Likuma "Par piesārņojumu" 32.² panta 4.⁷ daļa.

¹⁸⁹ Informatīvais ziņojums "Par izsoļu ieņēmumu izmantošanu 2022. gadā" (pieņemts zināšanai MK 13.06.2023. sēdē, protokols Nr. 32, 35. §). Pieejams: https://tapportal.mk.gov.lv/legal_acts/b070a13e-9d9d-4228-988a-6cf72cb8c064 [skatīts 22.08.2024.].

¹⁹⁰ EKII finansēto projektu un EKII administrācijas izdevumi.

Revīzijas laikā Ministrija norādīja, ka:

Ministrijas rīcībā nav pilnvērtīgas informācijas par veiktajiem aprēķiniem attiecībā uz vienreizējā pasākuma (elektroenerģijas galalietotāju atbalstam) ietekmi uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām¹⁹¹.

EKII finansējuma izlietošanas termiņš

Pēc Valsts kontroles 2017. gada revīzijā¹⁹² sniegtā ieteikuma likumā “Par piesārņojumu”¹⁹³ tika iekļauta norma, ka emisijas kvotu izsoļu ieņēmumus likumā noteiktajiem mērķiem¹⁹⁴ var piešķirt piecus gadus pēc ES ETS darbības termiņa beigām. Šī norma neattiecas uz administratīvajiem un starptautisko saistību izpildes izdevumiem¹⁹⁵.

Jānorāda, ka izstrādātajā likumprojektā “Klimata likums”¹⁹⁶, kurā plānots pārņemt likuma “Par piesārņojumu” prasības, nav noteikts termiņš, kādā jāizmanto emisijas kvotu izsoļu ieņēmumi.

No EKII finansējuma, kas iegūts 2013.–2020. gada periodā¹⁹⁷, līdz 2023. gada beigām nav piešķirti 45 miljoni *euro*¹⁹⁸. Lai ievērotu likumā “Par piesārņojumu” noteikto termiņu, līdz 2025. gada beigām ar projektu īstenotajiem jānoslēdz līgumi par 45 miljoniem *euro*.

Izvērtējot EKII finansējuma izmantošanas praksi, revidenti konstatēja, ka emisijas kvotu izsolīšanas ieņēmumus izmanto četrus līdz sešus gadus pēc to ieskaitīšanas Valsts kases kontā. Piemēram, 2019. gadā saņemto ieņēmumu izmantošana ir uzsākta tikai 2023. gadā un, ņemot vērā 2024. gadā valsts budžetā plānotos izdevumus, tā turpināsies arī 2025. gadā jeb piecus gadus pēc līdzekļu saņemšanas Valsts kasē.

Ministrija jau 2019. gadā norādīja¹⁹⁹, ka nepieciešams noteikt papildu pasākumus SEG emisiju samazināšanai un plānot tiem finansējumu, īpaši, ņemot vērā, ka pasākumu agrīnāka īstenošana nodrošina to izmaksu efektīvāku īstenošanu.

¹⁹¹ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920.

¹⁹² Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētie klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

¹⁹³ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁶ daļa.

¹⁹⁴ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 1. un 2. punktā noteiktie mērķi.

¹⁹⁵ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļas 3. un 4. punkts.

¹⁹⁶ Likumprojekts “Klimata likums” (21-TA-62). Pieejams:

https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 22.08.2024.].

¹⁹⁷ ES ETS trešais darbības periods (2013.–2020. gads).

¹⁹⁸ Nepiešķirtās summas apmēra noteikšanai izmantota informācija (par sākotnēji projektiem piešķirto finansējumu) no SIA “Vides investīciju fonds” ziņojuma par deleģēšanas līguma izpildi 2023. gada 12 mēnešos. Tās noteikšanai ir ņemti vērā 2024. un 2025. gadam plānotie EKII administrācijas izdevumi 8,6 miljonu *euro* apmērā.

¹⁹⁹ Informatīvais ziņojums “Par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas un oglekļa dioksīda piesaistes saistību izpildi” (pieņemts zināšanai MK 16.07.2019. sēdē, protokols Nr. 33, 82. §). Pieejams: <https://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40474576> [skatīts 22.08.2024.].

Piemērs pasākuma agrīnākas īstenošanas ietekmei uz izmaksu efektivitāti:

Ja 2021. gadā īstenotu pasākumu, kurā vienas t CO₂ ekv. samazināšanai no EKII finansējuma izlietotu **1000 euro**, tad 2022. gadā, nemainoties tehnoloģiskajiem risinājumiem, atbalsta intensitātei u. c. nosacījumiem, bet, pieaugot cenām, no EKII finansējuma būtu jāizlieto jau **1173 euro**.

Pēc revidentu aplēsēm²⁰⁰, neizmantojot EKII finansējuma vērtību no 2012. līdz 2023. gadam ir samazinājusies par 70 miljoniem euro jeb 14 %. Šādu summu piešķirot projektu īstenošanai, papildu SEG emisiju samazinājums būtu vidēji 9012 t CO₂ ekv. gadā²⁰¹.

Revīzijas laikā Ministrija norādīja, ka:

pieejamā finansējuma regulāru piešķiršanu EKII mērķim atbilstoši pasākumiem kavē ministrijas ierobežotā kapacitāte jaunu projektu konkursu sagatavošanai²⁰².

Valsts kontroles veiktajā aptaujā²⁰³ nozaru ministrijas norādīja, ka tās ir gatavas savās atbildības jomās izstrādāt EKII finansētu projektu konkursu nolikumus, tomēr Ministrija nozaru ministrijām nav piedāvājusi iespēju izmantot EKII finansējumu. Piemēram, Ekonomikas ministrija norādīja²⁰⁴, ka īpaši nepieciešamas atbalsta programmas privātmāju atjaunošanai, daudzdzīvokļu ēku atjaunošanai un atjaunīgo energoresursu tehnoloģiju izmantošanai, jo ir identificēti riski energoefektivitātes mērķa sasniegšanas jomā. Uz līdzekļu nepietiekamību energoefektivitātes pasākumiem ir norādīts arī 2020. gadā izstrādātajā Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģijā²⁰⁵.

Ieteikums

Lai nodrošinātu pēc iespējas lielāka apmēra un savlaicīgāku EKII finansējuma novirzīšanu klimata mērķu sasniegšanai, Klimata un enerģētikas ministrijai:

- izvērtēt no EKII finansējuma apmaksājamo administrācijas izdevumu apmēru un izstrādāt kārtību, kādā tiek segti administrācijas izdevumi no EKII līdzekļiem.

Valsts kontrole sagaida, ka no EKII finansējuma apmaksājamo administrācijas izdevumu apjoms nepārsniedz 7 % no EKII projektu konkursos izmaksātā finansējuma gadā.

- izvērtēt iespēju pilnveidot likumprojektu “Klimata likums”²⁰⁶, nosakot EKII līdzekļu ātrākas izmantošanas veicinošu termiņu.

²⁰⁰ Aplēse veikta, indeksējot neizmantojot EKII finansējuma atlikumu katra gada beigās ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem par patēriņa cenu pārmaiņām laika posmā 2012.–2023. gads (vidēji 12 mēnešos pret iepriekšējiem 12 mēnešiem).

²⁰¹ Revidentu aplēsei par SEG emisiju samazinājumu izmantota informācija par vidējo plānoto SEG emisiju samazinājumu EKII projektu konkursos, pieņemot, ka citi SEG emisijas ietekmējošie faktori ir nemainīgi.

²⁰² Intervija ar Klimata un enerģētikas ministrijas pārstāvjiem 03.06.2024. un Klimata un enerģētikas ministrijas 04.07.2024. e-pasta vēstule.

²⁰³ Valsts kontrole aptaujāja Satiksmes ministriju, Zemkopības ministriju, Ekonomikas ministriju, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju.

²⁰⁴ Ekonomikas ministrijas 05.08.2024. vēstule Nr. 3.3-8/2024/4360N Valsts kontrolei.

²⁰⁵ Informatīvais ziņojums “Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģija”, (pieņemta zināšanai MK 10.11.2020. sēdē, protokols Nr. 70, 25. §). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/342294-eku-atjaunosanas-ilgtermina-strategija> [skatīts 22.08.2024.].

²⁰⁶ Likumprojekts “Klimata likums” (21-TA-62). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 22.08.2024.].

Valsts kontrole sagaida, ka iegūtie līdzekļi no emisijas kvotu izsolēm vidēji tiek izlietoti trīs gadu laikā.

- izvērtēt iespēju piesaistīt nozaru ministrijas EKII projektu konkursu nolikumu izstrādē par to atbildībā esošajām jomām.

Valsts kontrole sagaida, ka iegūtie līdzekļi no emisijas kvotu izsolēm vidēji tiek izlietoti trīs gadu laikā.

2.2. Vai īstenotie Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta projektu konkursi ir izmaksu efektīvi?

Revīzijā secināts, ka, salīdzinot ar citiem alternatīviem SEG emisijas samazinošiem pasākumiem, īstenotie EKII projektu konkursi nav bijuši izmaksu efektīvi. Izmaksu efektīvākais no EKII projektu konkursiem ir 33. vietā no 56 vērtētajiem pasākumiem, bet trīs konkursiem (atbalsts enerģētiski pašpietiekamām ēkām, zema enerģijas patēriņa ēkām un arhitektūras pieminekļiem) kopējā izmaksu efektivitāte ir zemākā no 56 vērtētajiem pasākumiem.

Lai gan jau 2017. gadā Valsts kontrole lietderības revīzijā secināja, ka pirmie divi EKII projektu konkursi (EKII-1, EKII-2) ir ar 35 reizes zemāku izmaksu efektivitāti nekā vidēji visi iepriekš īstenotie KPFI projektu konkursi, Ministrija izsludināja vēl divus jaunus projektu konkursus (EKII-1.1, EKII-4), kuru EKII izmaksu efektivitāte bija piecas reizes mazāka nekā EKII-1 un EKII-2 projektu konkursos.

Saskaņā ar revidentu aprēķiniem augstāka EKII izmaksu efektivitāte ir projektu konkursos ar zemāku EKII atbalsta intensitāti un lielāku privāto līdzfinansējumu. Tas liecina, ka EKII finansējumu var izmantot efektīvi arī tad, ja pasākuma kopējā izmaksu efektivitāte ir salīdzinoši zema. Tomēr, ja projektu īsteno publiskajā sektorā²⁰⁷, EKII izmaksu efektivitātes palielināšana ar zemāka EKII atbalsta intensitāti neietekmē kopējo izmaksu efektivitāti, jo arī projekta īstenošanas līdzfinansējums ir jāpiesaista no publiskā finansējuma. Tāpēc, izstrādājot jaunus publiskajam sektoram paredzētus projektu konkursus, ir jāvērtē kopējā izmaksu efektivitāte, kas raksturos visa pasākuma īstenošanā ieguldītā publiskā finansējuma (gan EKII, gan cita publiskā finansējuma) izmaksu efektivitāti.

²⁰⁷ Piemēram, valsts iestādes, pašvaldības.

Izstrādājot *jauno EKII darbības stratēģiju*, jāņem vērā *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā* iekļautie pasākumi²⁰⁸, tādēļ Valsts kontroles ieskatā ļoti svarīgi ir jau *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*²⁰⁹ identificēt izmaksu efektīvus no EKII līdzekļiem līdzfinansējamus pasākumus, lai ar noteiktajiem pasākumiem sasniegtu emisiju samazināšanas un piesaistes mērķus, turklāt mērķus sasniedzot izmaksu efektīvākā veidā, tas ir, ar mazāko finanšu līdzekļu izlietojumu.

Pretēji Ministrijas norādītajam, ka *Nacionālā enerģētikas un klimata plāna* aktualizācijas gaitā tiks identificēti izmaksu efektīvākie pasākumi, *Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna*²¹⁰ izstrādes process neliecina, ka plānā būtu iekļauti izmaksu efektīvākie no EKII līdzekļiem līdzfinansējamie pasākumi, jo:

- Ministrija nevarēja sniegt pamatotu skaidrojumu un dokumentus par *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā* iekļauto 19 no EKII līdzekļiem līdzfinansējamo pasākumu atlases gaitu un izmaksu efektivitātes izvērtējumu;
- atlasītajiem pasākumiem saskaņā ar Ministrijas skaidrojumu²¹¹ SEG emisiju ietaupījums netika rēķināts sadalījumā pa pasākumiem, bet tikai apkopotā veidā, tādējādi netika izmantota vienotā SEG emisiju aprēķina metodika²¹², un līdz ar to nav iespējams priest par katra konkrētā pasākuma izmaksu efektivitāti.

Tomēr *Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna*²¹³ stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros izstrādātajā *Vides pārskata projektā*²¹⁴ ir norādīti SEG emisiju ietaupījumi sadalījumā pa *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*²¹⁵ identificētajiem pasākumiem.

²⁰⁸ MK 12.07.2024. rīkojuma Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam” 8. punkts.

²⁰⁹ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²¹⁰ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²¹¹ Klimata un enerģētikas ministrijas 20.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2076.

²¹² MK 23.01.2018. noteikumi Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”.

²¹³ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²¹⁴ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts) tika nodots atkārtotai sabiedriskajai apspriešanai līdz 11.09.2024. Pieejams: <https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-aktualizeta-nacionala-energetikas-un-klimata-plana-2021-2030-gadam-strategiska-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-vides-parskata-projekta-sabiedrisko-apsriesanu-0> [skatīts 15.08.2024.].

²¹⁵ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

Izmantojot šos datus kā labāko pieejamo informāciju, klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes analīze liecina, ka *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā*²¹⁶ nav atlasīti izmaksu efektīvākie līdz 2030. gadam īstenojamie no EKII līdzfinansējamie pasākumi, tādējādi nenodrošinot SEG emisiju samazināšanu ar mazāko finanšu līdzekļu izlietojumu²¹⁷.

Turklāt trim no EKII līdzekļiem līdzfinansējamajiem pasākumiem ar kopējo finansējumu 53,66 miljonu *euro* apmērā nav zināms šo pasākumu īstenošanas rezultātā plānotais SEG emisiju ietaupījums, lai arī to būtu iespējams aprēķināt, veicot papildu izpēti.

Ministrija jau īsteno un turpmāk īstenojamo klimata pārmaiņas mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes (gan tiešo, gan netiešo) vērtējumu līdz 01.09.2024. nav veikusi. Revīzijas laikā Ministrija arī nevarēja revidentiem iesniegt informāciju par kārtību, kādā tā plāno aprēķināt klimata pārmaiņas mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitāti.

Lai noskaidrotu, vai ir noteikti izmaksu efektīvi EKII pasākumi, revidenti veica izmaksu efektivitātes novērtējumu, neņemot vērā iespējamo netiešo izmaksu efektivitāti, kuras noteikšanai metodika joprojām nav izstrādāta. Revidentu ieskatā izmaksu efektivitāti – vienas tonnas SEG emisiju samazinājuma izmaksas gadā (*euro/t CO₂ ekv. gadā*) – var vērtēt kā:

- **kopējo izmaksu efektivitāti**, kas raksturo vienas tonnas CO₂ samazināšanas izmaksas, ņemot vērā kopējo pasākuma (projekta) īstenošanā ieguldīto finansējumu, piemēram, EKII finansējumu un projekta īstenošanas finansējumu;
- **finanšu instrumenta (šajā revīzijā – EKII) izmaksu efektivitāti**, kas raksturo vienas tonnas CO₂ samazināšanas izmaksas, ņemot pasākumā (projektā) ieguldīto finanšu instrumenta finansējumu. Šo izmaksu efektivitātes rādītāju ietekmē finanšu instrumenta atbalsta intensitāte jeb finanšu instrumenta apmērs, kas izteikts procentos no projekta kopējām attiecināmām izmaksām.

Kopējā izmaksu efektivitāte un EKII izmaksu efektivitāte aprēķināta septiņiem EKII projektu konkursiem, tajā skaitā vienam konkursam izmaksu efektivitāte ir aprēķināta divām projektu konkursa kārtām. Informāciju par EKII projektu konkursiem skatīt 4. tabulā.

²¹⁶ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²¹⁷ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. panta 1. punkts.

4. tabula

EKII projektu konkursi, kas izsludināti līdz 31.12.2023.²¹⁸

Konkursa kārtas numurs un nosaukums	Projekta iesniedzējs	Noslēgto līgumu skaits	Piešķirtais EKII finansējums, euro	Plānotais SEG emisiju samazinājums, t CO ₂ ekv. gadā	Kopējie attiecināmie izdevumi, euro	Faktiskā atbalsta intensitāte ²¹⁹ , %
EKII-1 SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos, 1. kārtā	Publiskais sektors, reliģiskās organizācijas, biedrības, nodibinājumi u.c.	8	8 544 577	439	10 796 477	79
EKII-1.1 SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos, 2. kārtā		6	25 403 139	198	30 838 530	82
EKII-2 SEG emisiju samazināšana – zema enerģijas patēriņa ēkās		7	22 998 908	550	28 345 629	81
EKII-3 SEG emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām, 1. kārtā	Publiskais sektors	15	6 182 566	560	9 227 141	67
EKII-4 SEG emisiju samazināšana, attīstot enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecību		2	10 000 000	29	17 406 955	57
EKII-5 SEG emisiju samazināšana transporta sektorā – atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei	Privātais sektors	1386	5 637 000	1818	49 204 762	11
EKII-6 SEG emisiju samazināšana mājāsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai		7599	27 176 338	9844	52 201 513	52
EKII-7 SEG emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā	Publiskais sektors	33	9 542 251	1397	15 251 944	63
Kopā	-	9056	115 484 779	14 835	213 272 939	54

SEG emisijas samazināšanas pasākumu kopējā izmaksu efektivitāte

Ministrija 2023. gada janvārī noslēdza līgumu²²⁰ par matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī. Matemātiskais modelis, kura izstrādei izlietoti 95 602 euro²²¹, primāri paredzēts Ministrijas vajadzībām. Vienlaikus Līgumā

²¹⁸ https://ekii.lv/index.php?page=konkursi_lv [skatīts 01.09.2024.]; informācija par noslēgto līgumu skaitu, EKII finansējumiem, attiecināmajām izmaksām no SIA “Vides investīciju fonds” ziņojuma par deleģēšanas līguma izpildi 2023. gada 12 mēnešos.

²¹⁹ Aprēķināta, izmantojot SIA “Vides investīciju fonds” datus par projektiem piešķirto EKII finansējumu un projektu kopējiem attiecināmajiem.

²²⁰ Klimata un enerģētikas ministrijas un valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.01.2023. iepirkuma līgums Nr. IL/1/2023/KEM par Matemātiska modeļa izstrādi dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī.

²²¹ Ar pievienotās vērtības nodokli.

noteikts, ka matemātiskais modelis jāveido tā, lai nodrošinātu tā publisko pieejamību pilnībā vai daļējā apmērā. Matemātiskā modeļa pielietošanas iespējamie virzieni ir²²²:

- izvēlēties SEG emisiju samazinošos pasākumus konkrētai teritoriālai vienībai, pamatojoties uz pasākumu sākotnējo ietekmes novērtējumu;
- salīdzināt dažādu SEG emisiju samazinošo pasākumu ietekmes efektivitāti dažādās teritoriālās vienībās un sektoros;
- veidot SEG emisiju samazināšanas stratēģijas reģionālam līmenim;
- kvantitatīvi novērtēt ne tikai izvēlēto pasākumu ietekmi uz SEG emisiju samazināšanu, bet arī noteikt izvēlēto pasākumu papildinošās sociālekonomiskās ietekmes.

Revīzijā konstatēts, ka matemātiskais modelis nav publiski pieejams un saskaņā ar Ministrijas norādīto, to izmanto tikai Ministrijas darbinieki²²³.

Līguma par matemātiska modeļa izstrādi ietvaros Fizikālās enerģētikas institūts²²⁴ jau 2023. gada aprīlī Ministrijai iesniedza SEG emisijas samazināšanas pasākumu aprakstus, tajos norādot arī katra pasākuma izmaksu efektivitāti. Pasākumu apraksts (pase) dot iespēju salīdzināt dažādas iniciatīvas²²⁵.

Ministrija ir norādījusi²²⁶, ka Fizikālās enerģētikas institūta aprēķinātos izmaksu efektivitātes rādītājus:

iespēju robežās plāno izmantot, gatavojot jaunās atbalsta programmas, piemēram, EKII un Modernizācijas fonda ietvaros.

Fizikālās enerģētikas institūts atsevišķu SEG emisijas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes aprēķināšanai izmantoja EKII projektu konkursu datus, bet nevērtēja šos konkursus kopumā. Tādēļ, lai noskaidrotu, cik izmaksu efektīviem pasākumiem salīdzinājumā ar citiem alternatīviem SEG emisijas samazinošiem pasākumiem ir piešķirts EKII finansējums, revidenti aprēķināja vienas tonnas CO₂ ekv. samazināšanas kopējās izmaksas jeb kopējo izmaksu efektivitāti²²⁷ astoņiem EKII projektu konkursiem²²⁸ un salīdzināja to ar Fizikālās enerģētikas institūta 48 vērtēto pasākumu²²⁹ kopējo izmaksu efektivitāti (56 vērtētos pasākumus un projektu konkursus, kas sakārtoti pēc to kopējo izmaksu efektivitātes rādītāja, skatīt pielikumā un 5. attēlā).

²²² Valsts zinātniskā institūta “Fizikālās enerģētikas institūts” 30.10.2023. prezentācija “Modelis SEG emisiju samazinošo pasākumu analīzei reģionālajā līmenī: modeļa izmantošanas rezultātu piemēri”.

²²³ Klimata un enerģētikas ministrijas 04.07.2024. e-pasta vēstule.

²²⁴ Valsts zinātniskais institūts “Fizikālās enerģētikas institūts” (reģistrācijas numurs 90002128912).

²²⁵ Klimata un enerģētikas ministrijas 30.10.2023. prezentācija “Latvijas klimatneitralitātes mērķi un modeļa nepieciešamība klimata pārmaiņu politikas īstenošanai un pasākumu izvērtēšanai” ekspertu seminārā “Modelis dažādu tautsaimniecības nozaru siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinošu pasākumu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu izvērtēšanai reģionālā līmenī”. Pieejama: <https://klimatam.lv/norvegijas-grantu-projekts/publikacijas/prezentacijas-un-infografikas/> [skatīts 15.08.2024].

²²⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 25.06.2024. e-pasta vēstule.

²²⁷ Izmaksu efektivitātes novērtēšanai EKII projektu konkursiem ir izmantota informācija par projektos plānoto SEG emisiju samazinājumu un kopējā attiecināmo izdevumu summa.

²²⁸ Projektu konkursi EKII-1, EKII-2, EKII-3, EKII-4, EKII-5, EKII-6, EKII-7 un EKII-1.1, kas ir EKII-1 otrā kārtā, bet uzskaitīta kā atsevišķs konkurss.

²²⁹ Salīdzināšanai ar EKII projektu konkursiem izmantoti tikai tādi pasākumi, par kuriem ir pieejama pilnīga informācija un kuru aprēķinātais izmaksu efektivitātes rādītājs ir pozitīvs. Pasākumu izmaksu efektivitātes rādītāju Fizikālās enerģētikas institūts aprēķināja, ņemot vērā pasākuma dzīves laiku. Datu salīdzināmības nodrošināšanai Fizikālās enerģētikas institūta aprēķinātie izmaksu efektivitātes rādītāji ir saskaņoti ar EKII projektu konkursu izmaksu efektivitātes rādītājiem, kuri aprēķināti, neņemot vērā pasākuma dzīves ciklu.

Pasākuma vieta pēc izmaksu efektivitātes rādītāja	Pasākuma nosaukums	Kopējā izmaksu efektivitāte, euro /tCO ₂ ekv.
1.-32.	Fizikālās enerģētikas institūta vērtētie pasākumi	60-4590
33.	EKII-6 projektu konkurss	5303
34.-38.	Fizikālās enerģētikas institūta vērtētie pasākumi	5400-10 020
39.	EKII-7 projektu konkurss	10 921
40.-46.	Fizikālās enerģētikas institūta vērtētie pasākumi	10 980-14 430
47.	EKII-3 projektu konkurss	16 467
48.	EKII-1 projektu konkurss	24 601
49.	EKII-5 projektu konkurss	27 062
50.-53.	Fizikālās enerģētikas institūta vērtētie pasākumi	30 600-41 720
54.	EKII-2 projektu konkurss	51 507
55.	EKII-1.1 projektu konkurss	155 597
56.	EKII-4 projektu konkurss	602 046

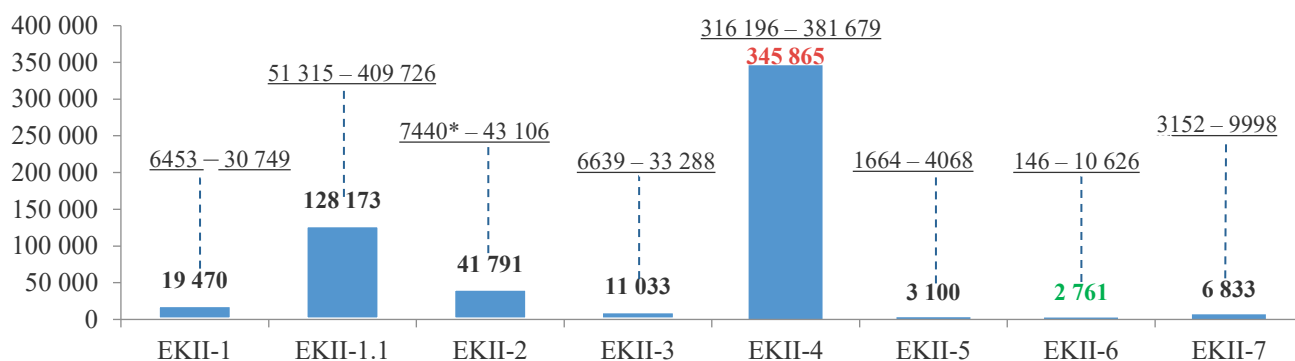
5. attēls. Kopējo izmaksu efektivitāte EKII projektu konkursos un Fizikālās enerģētikas institūta vērtētajos pasākumos

Revidentu veiktais kopējo izmaksu efektivitātes salīdzinājums liecina, ka visi EKII projektu konkursi ir ar salīdzinoši zemu kopējo izmaksu efektivitāti, jo izmaksu efektīvākais no EKII projektu konkursiem ir 33. vietā kopējā 56 pasākumu sarakstā, savukārt pārējo projektu konkursu izmaksu efektivitāte ir vēl zemāka. Turklāt trīs konkursiem (atbalsts enerģētiski pašpietiekamām ēkām, zema enerģijas patēriņa ēkām un arhitektūras pieminekļiem) ir zemākā kopējā izmaksu efektivitāte no visiem 56 vērtētajiem pasākumiem. Vidējais kopējās izmaksu efektivitātes rādītājs visos EKII projektu konkursos ir 14 377 euro.

Fizikālās enerģētikas institūta vērtēto pasākumu izmaksu efektivitāte ir robežās no 60 euro/t CO₂ ekv. zemes izmantojuma, zemes izmantojuma maiņas un mežsaimniecības jeb ZIZIMM sektora pasākumam līdz pat 41 720 euro/t CO₂ ekv. pasākumam lielo mājsaimniecības ierīču nomaiņai. Savukārt EKII projektu izmaksu efektivitāte ir robežās no 5303 euro/t CO₂ ekv. atjaunojamo energoresursu izmantošanas pasākumam, kurš ir 33. efektīvākais no 56 vērtētajiem pasākumiem, līdz pat 602 046 euro/t CO₂ ekv. enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecības pasākumam, kurš ir neefektīvākais no visiem vērtētajiem pasākumiem. Līdz ar to visneefektīvākais no Fizikālā enerģētikas institūta aprakstītajiem pasākumiem ir 14 reizes efektīvāks par enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecības pasākumu.

EKII izmaksu efektivitāte

Lai noskaidrotu, kāda ir projektu īstenošanā ieguldītā EKII finansējuma izmaksu efektivitāte, revidenti aprēķināja vidējo EKII izmaksu efektivitāti projektu konkursos, ņemot vērā projektiem piešķirto EKII finansējumu un projektos plānoto SEG emisiju samazinājumu (skatīt 6. attēlu).

* – vienam no projektiem SEG emisijas samazinājums nav plānots, tādēļ izmaksu efektivitāti nav iespējams aprēķināt.

6. attēls. EKII projektu konkursos plānotā vidējā EKII izmaksu efektivitāte un projektos plānotais EKII izmaksu efektivitātes intervāls (euro/t CO₂ ekv.)

EKII projektu konkursos vienas tonnas SEG emisijas samazināšanai no EKII finansējuma ir izlietoti no 2761 euro EKII-6 konkursā (atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai) līdz 345 865 euro EKII-4 konkursā (enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecība). Vidēji visos EKII projektu konkursos vienas tonnas SEG emisijas samazināšanai no EKII finansējuma ir izlietoti 7785 euro.

Projektu izmaksu efektivitāte var būtiski atšķirties arī viena projektu konkursa ietvaros, jo finansējums projektu konkursā ir paredzēts dažādiem pasākumiem. Piemēram, EKII-6 projektu konkursā finansējumu piešķir dažādiem atjaunojamo energoresursu izmantošanas pasākumiem (esoša fosilos energoresursus izmantojoša apkures katla nomaina pret jaunu siltumenerģijas ražošanas iekārtu²³⁰ un jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu uzstādīšana) un šajā projektu konkursā EKII izmaksu efektivitāte projektu līmenī ir no 146 euro/t CO₂ ekv. līdz 10 626 euro/t CO₂ ekv.

Līdz ar to EKII izmaksu efektivitāte dažādos projektu konkursos atšķiras līdz pat 125 reizēm, tā var būtiski atšķirties arī projektu konkursa ietvaros, piemēram, EKII-6 konkursā pat 73 reizes.

Valsts kontrole 2017. gadā veiktajā lietderības revīzijā²³¹ jau vērtēja EKII izmaksu efektivitāti diviem projektu konkursiem (EKII-1, EKII-2), salīdzinot to ar KPFI konkursiem, un secināja, ka šajos divos EKII projektu konkursos izmaksu efektivitātes rādītājs ir 35 reizes zemāks nekā vidēji KPFI konkursos.

Lai arī Valsts kontrole jau 2017. gada revīzijā²³² norādīja uz salīdzinoši zemu EKII izmaksu efektivitāti, pēc revīzijas ir izsludināti jauni projektu konkursi (EKII-1.1, EKII-4) ar vēl zemāku EKII izmaksu efektivitāti, kura bija piecas reizes zemāka nekā EKII-1 un EKII-2 projektu konkursos. Līdz

²³⁰ Koksnes biomasas katls, siltumsūkņi, saules kolektoru sistēma.

²³¹ Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrācija klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

²³² Lietderības revīzijas Nr. 2.4.1-16/2016 “Vai klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?” 22.02.2017. ziņojums “Vai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrācija klimata pārmaiņu samazināšanai paredzētie līdzekļi tiek plānoti un izlietoti efektīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?”.

ar to projektu konkursiem ar salīdzinoši zemu izmaksu efektivitāti finansējums ir plānots 77 miljonu *euro* apmērā jeb 53 % no kopējā projektu konkursiem plānotā finansējuma.

EKII finansējuma izmaksu efektivitāti ietekmē noteiktā atbalsta intensitāte, tas ir, EKII finansējuma apmērs projektam pret projekta kopējo attiecināmo izmaksu summu. Īstenotajos EKII projektu konkursos atbalsta intensitāte ir atšķirīga, piemēram, projektu konkursā EKII-1.1 tā ir vidēji 82 %, bet EKII-5 projektu konkursā – 11 % (skatīt 4. tabulu).

Vismazākais EKII finansējums vienas tonnas SEG emisiju samazināšanai ir izlietots projektu konkursos, kuros ir zemākā atbalsta intensitāte un atbalstu saņem fiziskas personas, biedrības, nodibinājumi u. tml., piemēram, EKII-5 un EKII-6 konkursos. Līdz ar to, piesaistot privāto finansējumu un variējot ar atbalsta intensitāti, ir iespējams sasniegt izmaksu efektīvu EKII finansējuma izmantošanu arī tādiem pasākumiem, kuru kopējā izmaksu efektivitāte ir salīdzinoši zema.

Piemērs atbalsta intensitātes ietekmei uz EKII izmaksu efektivitāti:

Vidējā faktiskā atbalsta intensitāte EKII-5 konkursā (*atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei*) ir 11 % (skatīt 4. tabulu).

Šajā projektu konkursā **EKII izmaksu efektivitāte** ir 3100 *euro/t* CO₂ ekv. un tā ir **otrā augstākā** EKII projektu konkursos (skatīt 6. attēlu), savukārt **pasākuma kopējā izmaksu efektivitāte** ir 27 062 *euro/t* CO₂ ekv. un tā ir **ceturtnā zemākā** EKII projektu konkursos (skatīt 4. tabulu).

Revidentu ieskatā, atbalsta intensitātes variēšana projektu konkursos, kuros atbalstu saņem, piemēram, valsts budžeta iestādes vai pašvaldības, var paaugstināt EKII finansējuma izmaksu efektivitāti, bet tā neietekmē kopējo publiskā finansējuma izmaksu efektivitāti, ņemot vērā, ka līdzfinansējums jārod no citiem publiskā finansējuma līdzekļiem. Tādēļ šādos projektu konkursos būtu jāvērtē konkrēta pasākuma SEG emisiju samazināšanas potenciāls un tā kopējās izmaksas, nevis tikai EKII finansējuma izmaksu efektivitāte.

EKII pasākumu atlase Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā

Ministru kabinets ir noteicis²³³, ka, izstrādājot politikas plānošanas dokumentus un tiesību aktus, tajā skaitā EKII politikas plānošanas dokumentus un tiesību aktus, jāņem vērā *Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam* (turpmāk – *Aktualizētais NEK plāns*) noteiktie pasākumi un to ieviešanas termiņi.

Ministrija ir norādījusi, ka:

*izstrādājot jauno EKII darbības stratēģiju, ministrija vērtē potenciālos pasākumus, kādi varētu tikt atbalstīti EKII atbalsta programmu ietvaros, kā vienu no būtiskajiem kritērijiem nosakot *euro/t* CO₂ ekv. Līdzīgi uzsvars uz jebkura atbalsta pasākuma efektivitāti *euro* izteiksmē noteikts kā viens no uzdevumiem, izstrādājot Aktualizēto NEK plāna projektu²³⁴.*

²³³ MK 12.07.2024. rīkojuma Nr. 573 “Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam” 8. punkts.

²³⁴ Klimata un enerģētikas ministrijas 10.08.2023. e-pasta vēstule.

Revīzijā atbildot uz jautājumu, vai Ministrija ir veikusi datu analīzi par īstenotajiem klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem, tajā skaitā par EKII pasākumiem, lai noteiktu izmaksu efektīvākos pasākumus, kurus prioritāri finansēt no EKII līdzekļiem, kā arī uz lūgumu iesniegt šo datu analīzi, Ministrija sniedza vispārīgu atbildi, norādot, ka:

informācija par datiem attiecībā uz īstenotajiem projektiem tiks sniegta jaunajā EKII darbības stratēģijā, kas ir izstrādes stadijā un tā būs cieši saistīta ar Aktualizētajā NEK plānā ietvertu informāciju²³⁵.

Ministrija revīzijas laikā nevarēja sniegt pamatotu skaidrojumu un dokumentus, kā *Aktualizētajā NEK plānā²³⁶* ir identificēti pasākumi, kuriem viens no finansējuma avotiem ir noteikts EKII, norādot, ka:

EKII finansējuma izlietošanu nosaka likuma “Par piesārņojumu” 32.² pants. Pamatojoties uz šī panta nosacījumiem, Aktualizētajā NEK plānā iekļautajiem pasākumiem EKII ir norādīts kā viens no finansēšanas avotiem²³⁷.

Valsts kontrole norāda, ka ne visiem *Aktualizētajā NEK plānā* iekļautajiem pasākumiem, kuri atbilst likuma “Par piesārņojumu”²³⁸ noteiktajiem EKII izmantošanas virzieniem, EKII ir norādīts kā viens no finansēšanas avotiem. Piemēram, lai arī EKII līdzekļus var izmantot gan klimata pārmaiņu mazināšanas (tajā skaitā oglekļa piesaistes²³⁹), gan pielāgošanās klimata pārmaiņām nodrošināšanas pasākumiem²⁴⁰, *Aktualizētajā NEK plānā²⁴¹* EKII līdzfinansējums ir plānots tikai klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem.

²³⁵ Klimata un enerģētikas ministrijas 28.05.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/920.

²³⁶ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²³⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas 19.07.2024. e-pasta vēstule.

²³⁸ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļa.

²³⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK, 10. panta 3. punkts.

²⁴⁰ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļa.

²⁴¹ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

Aktualizētajā Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā atlasīto EKII pasākumu SEG emisiju ietaupījumu aprēķins

Aktualizētā NEK plāna izstrādes laikā Ministrija ir norādījusi²⁴², ka:

Aktualizētā NEK plāna pasākumu identificēšanā pirmais solis ir saprast, cik maksā pasākumi un tos salikt optimālā secībā, tas ir, izvērtējot euro uz CO₂ tonnas ekvivalentu, kas ļaus atrast lētākos jeb optimālākos pasākumus mērķu sasniegšanai.

Pēc Aktualizētā NEK plāna apstiprināšanas Ministrija informēja, ka²⁴³:

apstiprinātajā Aktualizētajā NEK plānā²⁴⁴ nav norādīti SEG emisiju ietaupījumi katram pasākumam, jo tie netika rēķināti katram pasākumam.

Normatīvais akts²⁴⁵ nosaka vienota SEG emisiju aprēķina metodiku, lai novērtētu plānoto un īstenoto pasākumu ietekmi uz klimata pārmaiņām gadījumos, kad nepieciešams aprēķināt SEG emisiju samazinājumu (īstenojamo pasākumu panāktā vai plānotā SEG emisiju samazinājuma aprēķins). Vienota SEG emisiju aprēķina metodika tika izstrādāta, lai veicinātu sabiedrības informētību par dažādu pasākumu ietekmi uz klimatu, kā arī Latvijai noteikto mērķu sasniegšanu²⁴⁶.

Ņemot vērā, ka Aktualizētajā NEK plānā²⁴⁷ SEG emisiju ietaupījums nav norādīts katram pasākumam atsevišķi, bet tikai apkopotā veidā, nav iespējams konstatēt:

- ne to, kuriem pasākumiem nav aprēķināti SEG emisiju ietaupījumi²⁴⁸;
- ne arī konkrētā pasākuma aprēķinātā SEG emisiju ietaupījuma apmēru.

Šādas pieejas rezultātā Aktualizētais NEK plāns²⁴⁹ nesniedz informāciju ne par katra konkrētā pasākuma ieguldījumu kopējo mērķu sasniegšanā, ne arī par katra konkrētā pasākuma izmaksu efektivitāti.

Valsts kontrole norāda, ka Aktualizētā NEK plānā²⁵⁰ stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros izstrādātajā Vides pārskata projektā²⁵¹ ir norādīti SEG emisiju ietaupījumi sadalījumā pa Aktualizētajā

²⁴² Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas 10.01.2024. sēde (sēdes audioieraksts: 1:22:29 – 1:22:54). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/E692F8DE16EAC0E4C2258A8C00315808?OpenDocument&prEvCat=14|Ilgtsp%C4%93j%C4%ABgas%20att%C4%ABst%C4%ABbas%20komisija> [skatīts 12.08.2024.].

²⁴³ Klimata un enerģētikas ministrijas 20.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2076.

²⁴⁴ <https://likumi.lv/ta/id/353615-aktualizetais-nacionalais-energetikas-un-klimata-plans-20212030gadam>.

²⁴⁵ MK 23.01.2018. noteikumi Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”.

²⁴⁶ MK 23.01.2018. noteikumu Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: https://likumi.lv/wwwraksti/ANOTACIJAS/TAP/2018_01/VARAMANOT_121217_SEG.2881.DOCX [skatīts 12.08.2024.].

²⁴⁷ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁴⁸ Klimata un enerģētikas ministrija 13.08.2024. e-pasta vēstulē sniedza skaidrojumu, ka atsevišķiem pasākumiem netika aprēķināti SEG emisiju ietaupījumi.

²⁴⁹ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁵⁰ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁵¹ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts) tika nodots atkārtotai sabiedriskajai apspriešanai līdz 11.09.2024. Pieejams:

NEK plānā²⁵² identificētajiem pasākumiem. Līdz ar to ir secināms, ka Ministrijai sniegtais skaidrojums²⁵³ ir pretrunā ar *Aktualizētā NEK plāna*²⁵⁴ stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros izstrādātajā *Vides pārskata projektā*²⁵⁵ norādīto.

Lai arī Valsts kontrolei nebija iespējams pārliecināties par EKII līdzfinansēto pasākumu SEG emisiju ietaupījuma aprēķinu pamatotību *Aktualizētajā NEK plānā*, jo Ministrija nevarēja iesniegt²⁵⁶ šo pasākumu SEG emisiju ietaupījuma aprēķinu pamatojošos dokumentus, Valsts kontrole kā labāko pieejamo informāciju pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes analizē izmantoja *Vides pārskata projektā*²⁵⁷ norādītos *Aktualizētajā NEK plānā*²⁵⁸ identificēto pasākumu SEG emisiju ietaupījumus.

*Aktualizētajā NEK plānā*²⁵⁹ ir identificēti 19 pasākumi, kurus plānots pilnībā vai daļēji līdzfinansēt no EKII līdzekļiem (skatīt pielikumu).

*Aktualizētā NEK plānā*²⁶⁰ *Vides pārskata projektā*²⁶¹ 12 pasākumiem, kurus plānots līdzfinansēt no EKII līdzekļiem, ar kopējo finansējumu 3557 miljonu *euro* apmērā ir aprēķināts SEG emisiju ietaupījums 450,5 kilotonnu apmērā²⁶², kas veido 3 % no visu *Aktualizētā NEK plānā*²⁶³ identificēto pasākumu aprēķinātā kopējā SEG emisiju ietaupījuma²⁶⁴.

<https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-aktualizeta-nacionala-energetikas-un-klimata-plana-2021-2030-gadam-strategiska-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-vides-parskata-projekta-sabiedrisko-apsriesanu-0> [skatīts 15.08.2024.].

²⁵² Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁵³ Klimata un enerģētikas ministrijas 20.08.2024. e-pasta vēstule Nr. 1-13/2076.

²⁵⁴ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁵⁵ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts) tika nodots atkārtotai sabiedriskajai apspriešanai līdz 11.09.2024. Pieejams: <https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-aktualizeta-nacionala-energetikas-un-klimata-plana-2021-2030-gadam-strategiska-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-vides-parskata-projekta-sabiedrisko-apsriesanu-0> [skatīts 15.08.2024.].

²⁵⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 12.08.2024. e-pasta vēstule.

²⁵⁷ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts) tika nodots atkārtotai sabiedriskajai apspriešanai līdz 11.09.2024. Pieejams: <https://www.kem.gov.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-aktualizeta-nacionala-energetikas-un-klimata-plana-2021-2030-gadam-strategiska-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-vides-parskata-projekta-sabiedrisko-apsriesanu-0> [skatīts 15.08.2024.].

²⁵⁸ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁵⁹ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁶⁰ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁶¹ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts), Plāna rīcībpolitiku ietekme uz vidi – 1. pielikums. Pieejams: https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/1.pielikums_nekp_pasakumu_novertejums_1.alternativa1.xlsx [skatīts 15.08.2024.].

²⁶² Saskaņā ar Klimata un enerģētikas ministrijas 19.07.2024. e-pasta vēstulē sniegto skaidrojumu pasākumu ietekme ir aprēķināta laika posmam 2021.–2030. gads.

²⁶³ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁶⁴ Visu *Aktualizētajā NEK plānā* identificēto pasākumu kopējais SEG emisiju ietaupījums aprēķināts 13 591,87 kilotonnu apmērā (Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (2024. gada aktualizācija).

Aktualizētā NEK plāna²⁶⁵ Vides pārskata projektā²⁶⁶ septiņiem identificētajiem no EKII līdzekļiem līdzfinansējamajiem pasākumiem (skatīt pielikumu) nav aprēķināts SEG emisiju ietaupījums, jo ietekme uz SEG emisijām nav novērtēta²⁶⁷:

- diviem pasākumiem²⁶⁸ ar kopējo finansējumu 53,6 miljonu *euro* apmērā – jo nav skaidri noteiktas cēloņsakarības vai pietrūkst rezultatīvo rādītāju; Ministrija norāda, ka²⁶⁹:

trūkstošie aprēķini par SEG emisiju ietaupījumu var tik veikti, strādājot pie pasākuma ieviešanas atbalsta instrumentu izstrādes, lai pamatotu to devumu.

- vienam pasākumam²⁷⁰ ar kopējo finansējumu 0,06 miljonu *euro* apmērā – jo SEG emisiju ietaupījuma novērtēšana no sabiedrības informēšanas un konsultēšanas ir sarežģīts process, kas ietver gan uzvedības izmaiņu izpēti, gan emisiju datu analīzi²⁷¹;
- četriem pasākumiem nav tiešas ietekmes uz SEG emisiju izmaiņām.

Valsts kontroles ieskatā trīs iepriekšminētajiem pasākumiem ar kopējo finansējumu 53,66 miljonu *euro* apmērā, veicot papildu izpēti, būtu iespējams aprēķināt SEG emisiju ietaupījumu. Valsts kontrole norāda, ka nezinot pasākumu īstenošanas rezultātā plānoto SEG emisiju samazinājumu pasākumiem, kuriem to būtu iespējams aprēķināt, nav iespējams atlasīt izmaksu efektīvākos pasākumus.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums, Vides pārskata projekts (2024. gada augusts), plāna rīcībpolitiku ietekme uz vidi – 1. pielikums. Pieejams: https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/1.pielikums_nekp_pasakumu_novertejums_1.alternativa1.xlsx [skatīts 13.08.2024.].

²⁶⁵ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

²⁶⁶ Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna pārstrādātais Vides pārskata projekts (2024. gada augusts), Plāna rīcībpolitiku ietekme uz vidi – 1. pielikums. Pieejams: https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/1.pielikums_nekp_pasakumu_novertejums_1.alternativa1.xlsx [skatīts 15.08.2024.].

²⁶⁷ Klimata un enerģētikas ministrijas 13.08.2024. e-pasta vēstule.

²⁶⁸ 3.1.1.11. pasākums “Motivēt veco transportlīdzekļu norakstīšanu” un 3.2.3.3. pasākums “Noteikt pienākumu pieslēgt valsts un pašvaldību īpašumā esošās ēkas efektīvām centralizētās siltumapgādes sistēmām, kur tas ir ekonomiski pamatoti”.

²⁶⁹ Klimata un enerģētikas ministrijas 25.07.2024. e-pasta vēstule.

²⁷⁰ 3.1.5.4. pasākums “Nodrošināt sabiedrības informēšanu un konsultēšanu par siltumnīcefekta gāzu daudzuma samazināšanu, tostarp F-gāzēm”.

²⁷¹ Valsts kontroles revidenti vērš uzmanību, ka Aktualizētajā NEK plānā pēc būtības līdzīgam pasākumam 3.1.4.2. “Sabiedrības izpratnes veidošanas un kapacitātes stiprināšanas pasākumi” ir aprēķināts SEG emisiju ietaupījums.

Klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes analīze

Turklāt arī revīzijas laikā veiktā klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes analīze, salīdzinot astoņus EKII projektu konkursus²⁷² un Fizikālās enerģētikas institūta 48 vērtētos pasākumus ar *Aktualizētajā NEK plānā*²⁷³ norādītajiem no EKII līdzekļiem līdzfinansējamajiem pasākumiem (turpmāk – EKII plānotie pasākumi) liecina, ka plānā nav atlasīti izmaksu efektīvākie EKII plānotie pasākumi (skatīt pielikumu un 7. attēlu).

Pasākuma vieta pēc izmaksu efektivitātes rādītāja	Pasākuma nosaukums	Kopējā izmaksu efektivitāte, euro t/CO ₂ ekv.	Pasākuma vieta pēc izmaksu efektivitātes rādītāja	Pasākuma nosaukums	Kopējā izmaksu efektivitāte, euro t/CO ₂ ekv.
1.-32.	FEI vērtētie pasākumi	60-4590	56.	NEKP 3.1.3.14. pasākums	78 529
33.	EKII-6 projektu konkurss	5303	57.	NEKP 3.1.1.7. pasākums	114 286
34.-38.	FEI vērtētie pasākumi	5400-10 020	58.	NEKP 3.1.1.12. pasākums	136 364
39.	EKII-7 projektu konkurss	10 921	59.	NEKP 3.1.3.12. pasākums	153 846
40.-46.	FEI vērtētie pasākumi	10 980-14 430	60.	EKII-1.1 projektu konkurss	155 597
47.	EKII-3 projektu konkurss	16 467	61.	NEKP 3.1.1.6. pasākums	277 778
48.	NEKP 3.1.3.11. pasākums	19 011	62.-64.	NEKP 3.2.3.5., 3.2.3.6., 3.2.3.8. pasākums	410 074
49.	EKII-1 projektu konkurss	24 601	65.-66.	NEKP 3.2.2.4., 3.2.2.5. pasākums	523 529
50.	EKII-5 projektu konkurss	27 062	67.	EKII-4 projektu konkurss	602 046
51.-54.	FEI vērtētie pasākumi	30 600-41 720	68.	NEKP 3.2.3.2. pasākums	5 000 000
55.	EKII-2 projektu konkurss	51 507			

7. attēls. Kopējo izmaksu efektivitāte EKII projektu konkursos, Fizikālās enerģētikas institūta (FEI) vērtētajos pasākumos un *Aktualizētajā NEK plānā* (NEKP) EKII plānotajos pasākumos

Revidentu veiktais kopējo izmaksu efektivitātes salīdzinājums liecina, ka visi *Aktualizētajā NEK plānā* EKII plānotie pasākumi arī ir ar salīdzinoši zemu kopējo izmaksu efektivitāti, jo izmaksu efektīvākais EKII plānotais pasākums ir 48. vietā kopējā 68 pasākumu sarakstā, savukārt pārējo EKII plānoto pasākumu izmaksu efektivitāte ir vēl zemāka.

Turklāt septiņiem EKII plānotajiem pasākumiem (ēku pieslēgšanās pie efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas ēku renovāciju ietvaros nodrošināšana, ēku energoefektivitātes uzlabošana (tajā skaitā publiskā sektora ēkās), kā arī atbalsts atjaunīgās enerģijas vidējas un lielas noslodzes transportlīdzekļiem) kopā ar jau īstenotajiem EKII konkursiem (atbalsts enerģētiski pašpietiekamām ēkām, zema enerģijas patēriņa ēkām un arhitektūras pieminekļiem) ir zemākā kopējā izmaksu efektivitāte no visiem 68 vērtētajiem pasākumiem.

²⁷² Projektu konkursi EKII-1, EKII-2, EKII-3, EKII-4, EKII-5, EKII-6, EKII-7 un EKII-1.1, kas ir EKII-1 otrā kārtā, bet uzskaitīta kā atsevišķs konkurss.

²⁷³ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

EKII plānoto pasākumu izmaksu efektivitāte ir robežās no 19 011 *euro/t CO₂* ekv. atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu palielināšanas centralizētajās siltumapgādes sistēmās un infrastruktūras modernizācijas pasākumam, kurš ir 48. efektīvākais no 68 vērtētajiem pasākumiem, līdz pat 5 miljoniem *euro/t CO₂* ekv. ēku pieslēgšanās pie efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas nodrošināšanas ēku renovāciju ietvaros pasākumam, kurš ir neefektīvākais no visiem vērtētajiem pasākumiem. Līdz ar to visneefektīvākais no Fizikālā enerģētikas institūta aprakstītajiem pasākumiem ir 120 reizes efektīvāks par iepriekš minēto pasākumu.

Normatīvais akts²⁷⁴ nosaka, ka publiska persona rīkojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi, tas ir, rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu.

Saskaņā ar finansiālo iespēju principu nepieciešams izvērtēt esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvāt efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām²⁷⁵.

Ieteikumi

Lai veicinātu mērķtiecīgu klimata mērķu sasniegšanu, kā arī nodrošinātu efektīvu un caurskatāmu publisko līdzekļu izlietojumu, Klimata un enerģētikas ministrijai, atlasot prioritāros EKII pasākumus, balstīties uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem, veicot datu analīzi par īstenotajiem klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem.

Valsts kontrole sagaida, ka 100 % no atlasītajiem prioritārajiem EKII pasākumiem ir balstīti uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem.

Valsts kontrole sagaida, ka izmaksu efektivitāte atlasītajos prioritārajos EKII pasākumos uzlabojas par 30 % līdz 50 % no līdzšinējās izmaksu efektivitātes²⁷⁶.

Lai sniegtu atbalstu citām institūcijām klimata mērķu sasniegšanā, Klimata un enerģētikas ministrijai nodrošināt izstrādātā matemātiskā modeļa SEG emisijas samazinošu un oglekļa dioksīda piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei reģionālā līmenī publisku pieejamību.

²⁷⁴ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3. panta 1. punkts.

²⁷⁵ Attīstības plānošanas sistēmas likuma 5.panta otrās daļas 5.punkts.

²⁷⁶ Līdz šim EKII finansētajos projektos vidējā kopējā izmaksu efektivitāte ir 14 377 *euro/t CO₂* ekv., savukārt vidējā EKII izmaksu efektivitāte ir 7785 *euro/t CO₂* ekv. Publiskā sektora īstenotajiem projektiem tiks izmantota vidējā kopējā izmaksu efektivitāte, savukārt privātā sektora īstenotajiem projektiem – vidējā EKII izmaksu efektivitāte.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir pārliecināties, vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļu izlietojums tiek plānots izmaksu efektīvā veidā, tas ir:

- vai Klimata un enerģētikas ministrija ir radījusi priekšnosacījumus Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā?
- vai Klimata un enerģētikas ministrija ir veikusi jau īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējumu, uz kuru balstoties ir noteikusi izmaksu efektīvus Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta pasākumus?

Izmaksu efektīva plānošana ir priekšnoteikums arī līdzekļu izlietojumam izmaksu efektīvā veidā.

Revīzijā vērtēti lietderības aspekti, analizējot, vai ir izvēlēti pasākumi, kas veicinātu mērķa sasniegšanu ar mazākajiem līdzekļiem, tas ir, izmaksu efektīvā (produktīvā) veidā, kā arī vērtējot efektivitāti, t.i., EKII ieguldījumu klimata mērķu sasniegšanā.

Revīzijā vērtēti arī atbilstības aspekti, vērtējot darījumu un procesu atbilstību tiesību aktiem.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Vai Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta līdzekļi tiek plānoti izmaksu efektīvā veidā?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles revīziju 2023. un 2024. gada plānu un Ceturtā revīzijas departamenta 05.06.2023. revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-29/2023.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītājs vecākais valsts revidents Jānis Salenieks, vecākā valsts revidente Vineta Šņepste un valsts revidente Olga Loginova.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Klimata un enerģētikas ministrija un SIA “Vides investīciju fonds” ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par revīzijas apjomā iekļauto revidējamo vienību – Klimata un enerģētikas ministrijas²⁷⁷ un SIA “Vides investīciju fonds” – veiktajiem pasākumiem, lai nodrošinātu EKII līdzekļu izlietojuma plānošanu un izlietošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī izmaksu efektīvā veidā.

²⁷⁷ Līdz 31.12.2022. – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kura bija atbildīga par klimata politikas jomu līdz Klimata un enerģētikas ministrijas izveidei no 01.01.2023.

Revīzija veikta par laiku no 01.01.2018. līdz 30.06.2024. Pilnīgai priekšstata iegūšanai par dažiem jautājumiem informācija tika apkopota arī par laiku ārpus minētā posma.

Revīzijas apjomā iekļauta Klimata un enerģētikas ministrija²⁷⁸, kura izstrādā un koordinē klimata politiku, kā arī administrē EKII (izstrādā EKII konkursu nolikumus, plāno EKII finansējumu, kā arī veic maksājumus finansējuma saņēmējiem). Informācija tika iegūta arī no SIA “Vides investīciju fonds”, kura regulāri sniedz informāciju par KPFI un EKII projektu monitoringa rezultātā panākto SEG emisiju samazinājumu un kuras valsts kapitāla daļu turētāja ir Klimata un enerģētikas ministrija.

Lai arī saskaņā ar likumu²⁷⁹ EKII finansējumu var novirzīt, lai mazinātu klimata pārmaiņas un nodrošinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām, ņemot vērā, ka līdz šim EKII finansējums nav novirzīts pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumiem, revīzijā tika vērtēta tikai klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitāte. Arī 2024.gadā *Aktualizētajā NEK plānā*²⁸⁰ turpmākie EKII pasākumi līdz 2030. gadam ir plānoti tikai klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem.

Lai atvieglotu uztveramību, revīzijas ziņojuma tekstā skaitļi ir norādīti miljonos, nepieciešamības gadījumā tos noapaļojot līdz vienai zīmei aiz komata.

²⁷⁸ No 01.01.2023., līdz 31.12.2022. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Klimata un enerģētikas ministrija ir izveidota 01.01.2023., reorganizējot Ekonomikas ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju. Klimata un enerģētikas ministrijas darbības nodrošināšanai no Ekonomikas ministrijas tika nodota enerģētikas politikas joma, bet no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas – klimata politikas joma. Līdz 31.12.2022. par klimata politiku, tajā skaitā par Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta administrēšanu, bija atbildīga Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

²⁷⁹ Likuma “Par piesārņojumu” 32.² panta 4.⁴ daļa.

²⁸⁰ Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573).

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
Revīzijas galvenais jautājums: Vai Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta līdzekļu izlietojums tiek plānots izmaksu efektīvā veidā?		
1. Vai ir radīti priekšnosacījumi Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta finansēto pasākumu plānošanai izmaksu efektīvā veidā?		
1.1. Vai ir nodrošināta savlaicīga klimata pārmaiņu pasākumu izvērtējuma veikšana?	Ir noteikti veicamie uzdevumi un atbildīgie klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšanai.	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Kritērijs nav sasniegts – nav noteikti veicamie uzdevumi, termiņi un atbildīgie klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējuma veikšanai. ⊗ Kritērijs nav sasniegts – jaunās EKII darbības stratēģijas izstrādes atliktais termiņš – 31.12.2024. – nav saskaņots ar aktualizētā <i>Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.–2030. gadam</i> izstrādes termiņu – 30.06.2024. Valsts kontroles ieskatā, ja tiktu veikts savlaicīgs klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā EKII pasākumu) izvērtējums un tiktu noteikti izmaksu efektīvākie EKII pasākumi, šos pasākumus būtu iespējams iekļaut <i>Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam</i> tā aktualizēšanas gaitā.
	Noteiktais termiņš klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtējuma veikšanai ir sabalansēts ar plānošanas dokumentos noteiktajiem termiņiem klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu noteikšanai.	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Kritērijs nav sasniegts – Klimata un enerģētikas ministrija nav veikusi datu analīzi par īstenotajiem klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem, tajā skaitā par EKII pasākumiem, lai noteiktu izmaksu efektīvākos pasākumus, kurus prioritāri finansēt no EKII līdzekļiem. <p>Nav veikts arī KPFI finansēto pasākumu izvērtējums. KPFI pasākumu izmaksu efektivitāti Ministrija plāno vērtēt jaunajā EKII darbības stratēģijā. Gan Valsts kontrole, gan nozares eksperts uzskata, ka KPFI pasākumu novērtēšana 15 gadus pēc pirmo KPFI projektu īstenošanas uzsākšanas ir zaudējusi aktualitāti.</p>
1.2. Vai Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta ieviešanas efektivitātes pilnveidošanai tiek izmantota sabiedrības līdzdalība?	Vismaz reizi gadā ir notikušas Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta konsultatīvās padomes sēdes.	<ul style="list-style-type: none"> ⊗ Kritērijs nav sasniegts – EKII konsultatīvās padomes sēdes nav sasauktas kopš 01.01.2018., līdz ar to lēmumi par EKII finansējuma izlietojumu ir pieņemti bez sabiedrības līdzdalības, nenodrošinot dažādu interešu balansu lēmumu pieņemšanas procesā.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
1.3. Vai ir izstrādāta metodika klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu (tajā skaitā Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta) izvērtēšanai?	<p>Klimata un enerģētikas ministrijā ir izstrādāta metodika, kas nosaka, kā tiek veikta klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izvērtēšana.</p> <p>Metodikā noteikti tiešā un netiešā SEG emisiju samazinājuma vērtēšanas principi.</p>	<p>⊗ Kritēriji sasniegti daļēji – tiešo SEG emisiju aprēķina metodiku nosaka Ministru kabineta noteikumi²⁸¹. Metodika netiešā SEG emisiju samazinājuma noteikšanai nav izstrādāta.</p>
2. Vai ir veikts jau īstenoto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitātes izvērtējums?		
2.1. Vai īstenotie Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta projektu konkursi ir izmaksu efektīvi?	<p>Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta pasākumi noteikti, pamatojoties uz datu analīzi, nosakot izmaksu efektīvākos pasākumus, kurus īstenojot plānots iegūt maksimāli lielāko SEG emisiju samazinājumu pret izlietojamo finansējumu.</p> <p>Analizēts un aplēsts netiešais SEG emisiju samazinājums pēc pasākumu īstenošanas.</p>	<p>⊗ Kritērijs nav sasniegts – lai arī pēc Valsts kontroles iepriekšējās revīzijas Ministrija apņēmas nodrošināt, ka EKII prioritāri atbalstāmie pasākumi tiks balstīti uz izmaksu efektivitātes aprēķiniem, Ministrija šādus aprēķinus vēl nav veikusi. Revīzijā veiktā datu analīze liecina, ka, salīdzinot ar citiem alternatīviem SEG emisijas samazinošiem pasākumiem, īstenotie EKII projektu konkursi nav bijuši izmaksu efektīvi. Turklāt pēc Valsts kontroles iepriekšējās revīzijas, kurā tika konstatēts, ka pirmie divi EKII konkursi ir neefektīvi, Ministrija izsludināja vēl divus jaunus projektu konkursus (EKII-1.1, EKII-4), kuru EKII izmaksu efektivitāte bija piecas reizes mazāka nekā EKII-1 un EKII-2 projektu konkursos.</p> <p>⊗ Kritērijs nav sasniegts – Ministrija metodiku netiešo SEG emisiju samazināšanai plānoja izstrādāt jau 2018. gadā, bet tā joprojām nav izstrādāta, kā arī ne pirms, ne pēc pasākumu īstenošanas netiešo SEG emisiju samazinājums nav aplēsts. Ministrija novērtējumu par netiešo SEG emisiju samazinājumu plāno veikt līdz 2024. gada beigām.</p>

²⁸¹ MK 23.01.2018. noteikumi Nr. 42 “Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika”.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- analizētas ārējo normatīvo aktu prasības un identificētas obligātās prasības;
- vērtētas Ministrijas veiktās darbības EKII līdzekļu plānošanā;
- pārbaudīti Ministrijas un SIA “Vides investīciju fonds” uzrādītie dokumenti;
- intervētas Ministrijas un SIA “Vides investīciju fonds” atbildīgās personas;
- iegūta informācija no nozaru ministrijām par klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu plānošanu;
- analizēta Ministrijas, SIA “Vides investīciju fonds” un publiski pieejamā informācija (tajā skaitā Eiropas Savienības dalībvalstu iesniegtās atskaites Eiropas Komisijai) par SEG emisiju samazinājumu plānotajos / īstenotajos klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumos un veikta datu salīdzināšana;
- aprēķināta klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu izmaksu efektivitāte;
- aptaujātas nevaldības organizācijas par EKII konsultatīvās padomes nepieciešamību.

Sektora vadītāja

Aija Feldmane

Departamenta direktore

Inga Vilka

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Termini, saīsinājumi un skaidrojumi

Termins / saīsinājums	Skaidrojums
emisijas kvota	Pieļāvums emitēt noteiktā laika posmā vienu tonnu oglekļa dioksīda vai noteiktu daudzumu citas siltumnīcefekta gāzes, izteiktu oglekļa dioksīda ekvivalentos, ņemot vērā attiecīgās siltumnīcefekta gāzes globālās sasilšanas potenciālu, Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros.
EKII	Emisijas kvotu izsolīšanas instruments
Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ES ETS)	Emisiju tirdzniecības sistēma ir uz tirgu balstīta pieeja, ko īsteno Eiropas Savienība un kuras mērķis ir efektīvi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu praksi.
ES ETS darbība	Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā iekļautās darbības.
gada emisijas sadales vienība	Pieļāvums emitēt noteiktā laika posmā vienu tonnu oglekļa dioksīda vai noteiktu daudzumu citas siltumnīcefekta gāzes, izteiktu oglekļa dioksīda ekvivalentos, ņemot vērā attiecīgās siltumnīcefekta gāzes globālās sasilšanas potenciālu, ārpus Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvara.
ne-ETS darbība	Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā neiekļautās darbības (valsts atbildība).
izmaksu efektivitāte	Izmaksu efektivitāte šīs revīzijas kontekstā nozīmē: vai ir gūts maksimālais labums no pieejamiem resursiem (starptautiskajos augstāko revīzijas iestāžu standartos ²⁸² izmantotais “produktivitātes princips (<i>principle of efficiency</i>)”), jo klimata jomā tiek izmantots jēdziens “izmaksu efektivitāte” ²⁸³ .
klimata pārmaiņas	Izmaiņas klimata stāvoklī, ko identificē ar izmaiņām vidējās vērtībās un/vai to īpašību mainīgumu, kas turpinās ilgākā laika periodā, parasti dekādi vai ilgāk. Klimata pārmaiņas var notikt dažādu dabisku iekšējo procesu rezultātā vai arī ārējo spēku ietekmē, piemēram, saules aktivitātes ciklu, vulkāna izvirdumu un ilgstošu antropogēnu pārmaiņu atmosfēras sastāvā un zemes lietojumā ietekmē.
klimatneitralitāte	Stāvoklis, kurā visas siltumnīcefekta gāzu emisijas tiek kompensētas ar oglekļa dioksīda piesaisti vai uztveršanu.

²⁸² ISSAI 300, Performance Audit Principles, 11. punkts. Pieejams: <https://www.issai.org/wp-content/uploads/2019/08/ISSAI-300-Performance-Audit-Principles.pdf>.

²⁸³ Likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 8. punkts;

MK 17.11.2009. instrukcijas Nr. 16 “Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu rezultātu un to rezultatīvo rādītāju izstrādes un novērtēšanas metodika” 2. pielikuma 1. punkts.

Termins / saīsinājums	Skaidrojums
klimatnoturība	Sociālo, ekonomisko un vides sistēmu spēja pārvarēt klimata pārmaiņu radītos notikumus, tendences vai traucējumus, vienlaikus reaģējot vai reorganizējoties tādā veidā, lai saglabātu to būtiskās funkcijas, identitāti un struktūru, saglabājot pielāgošanās, mācīšanās un transformācijas spējas.
KPFI	Klimata pārmaiņu finanšu instruments
Ministrija	Klimata un enerģētikas ministrija (no 01.01.2023.), līdz 31.12.2022. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Klimata un enerģētikas ministrija ir izveidota 01.01.2023., reorganizējot Ekonomikas ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju. Klimata un enerģētikas ministrijas darbības nodrošināšanai no Ekonomikas ministrijas tika nodota enerģētikas politikas joma, bet no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas – klimata politikas joma. Līdz 31.12.2022. par klimata politiku, tajā skaitā par Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta administrēšanu, bija atbildīga Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.
MK	Ministru kabinets
oglekļa dioksīda ekvivalents (CO ₂ ekv.)	Oglekļa dioksīda ekvivalents ir uzskaites vienība, ko izmanto dažāda veida SEG emisiju konsolidēšanai. Emisijas koriģē, pamatojoties uz globālās sasilšanas potenciālu, kas aprēķināts saskaņā ar to ietekmi uz globālo sasilšanu attiecībā pret oglekļa dioksīdu, un kas izteikts kā oglekļa dioksīda ekvivalents. Piemēram, metāna globālās sasilšanas potenciāls 100 gadu laikā ir 28, kas nozīmē, ka viena tonna emitētā metāna ir izteikta kā 28 tonnas oglekļa dioksīda ekvivalenta.
oglekļa dioksīda piesaiste	Atmosfērā esošā oglekļa dioksīda absorbēšana dažādu zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) darbību rezultātā (piemēram, aramzemes, ganību un pļavu apsaimniekošana, meža ieaudzēšana un atjaunošana).
pielāgošanās klimata pārmaiņām	Piemērošanās faktiskajam vai gaidāmajam klimatam un tā ietekmei ar mērķi mazināt vai novērst kaitējumu un izmantot labvēlīgās iespējas, tādējādi veicinot virzību uz klimatnoturību.
siltumnīcefekta gāzes (SEG)	Siltumnīcefekta gāzes ir dabiskas un antropogēnas izcelsmes atmosfēras gāzveida sastāvdaļas, kas absorbē un reemitē infrasarkanā starojumu. Siltumnīcefekta gāzes ir oglekļa dioksīds (CO ₂), metāns (CH ₄), slāpekļa oksīds (N ₂ O), sēra heksafluorīds (SF ₆), slāpekļa trifluorīds (NF ₃) fluorogļūdeņraži (HFC) un perfluorogļūdeņraži (PFC).
siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisija	Siltumnīcefekta gāzu (galvenokārt oglekļa dioksīda – CO ₂) izplūde atmosfērā no stacionāra vai difūza avota ²⁸⁴ .

²⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (konsolidētā versija), 3. panta b) daļa; likuma "Par piesārņojumu" 1. panta 3. punkts.

Termins / saīsinājums	Skaidrojums
siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju apjoma izmaiņas	Starpība starp SEG emisiju apjomu pirms pasākuma īstenošanas un SEG emisiju apjomu pēc pasākuma īstenošanas.
t	Tonna
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija līdz 30.06.2024.; no 01.07.2024. – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija saskaņā ar MK 07.06.2024. rīkojuma Nr. 446 “Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Klimata un enerģētikas ministrijas reorganizāciju” 3. punktu.
zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība (ZIZIMM)	Šis termins ietver SEG emisijas atmosfērā un oglekļa dioksīda piesaisti no atmosfēras, ko rada cilvēki, izmatojot augsni, kokus, augus, biomasu un koksni.

Pielikums. Plānoto un īstenoto Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta, kā arī citu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu kopējās izmaksu efektivitātes rādītāji

N. p. k.	Datu avots	Sektors	Pasākums	Aprēķinātā pasākuma kopējā izmaksu efektivitāte, euro/t CO ₂ ekv. (gadā)
1.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Koksnes pelnu atgriešana mežā koku augšanas apstākļu uzlabošanai kūdreņos un āreņos	60
2.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Mērķtiecīga organisko augšņu apmežošana lauksaimniecībā izmantojamās zemēs	80
3.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Minerālmēslojuma izmantošana koku augšanas apstākļu uzlabošanai sausieņos un āreņos	80
4.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Vienlaidus ātraudzīgu kokaugu stādījumu ierīkošana kokmateriālu un biokurināmā ieguvei	100
5.	FEI vērtētie pasākumi	Atkritumu apsaimniekošanas sektors	Bioloģiski noārdāmo atkritumu anaerobā pārstrāde biogāzē	105
6.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Atbalsts jaunaudzju kopšanas cirtēm	129
7.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Fosilā kurināmā apkures katla nomaīņa ēkā, uzstādot jaunu energoefektīvu biomasas katlu	285
8.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Mazāk vērtīgo lauksaimniecībā izmantojamo zemju platībās ar minerālaugsnēm apmežošana	300
9.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Agromežsaimniecības pasākumi lauksaimniecībā izmantojamajās zemēs – kokaugu grupu vai atsevišķu koku stādīšana ganībās	300
10.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Meža hidrotehniskā meliorācija slapjajos un purvainos	300
11.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Dabisko traucējumu bojāto mežaudžu mērķtiecīga atjaunošana	300
12.	FEI vērtētie pasākumi	ZIZIMM sektors	Kokaugu joslu stādījumu ierīkošana gar meliorācijas sistēmām lauksaimniecībā izmantojamajās zemēs	340
13.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas siltumapgādes sistēmas kompleksa termoregulēšana	360
14.	FEI vērtētie pasākumi	Rūpnieciskais sektors	Elektromotoru energoefektivitātes paaugstināšana, aprīkojot ar regulējamām (maiņātruma) piedziņām	450
15.	FEI vērtētie pasākumi	Enerģijas pārveidošanas sektors	Saules fotovoltu paneļu sistēmu uzstādīšana	660
16.	FEI vērtētie pasākumi	Komerציālais un sabiedriskais sektors	Saules fotovoltu paneļu sistēmu uzstādīšana pašpatēriņam	880
17.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Siltumsūkņu uzstādīšana ēku siltumapgādei, aizvietojojot fosilo kurināmo izmantojošu apkures tehnoloģiju	900
18.	FEI vērtētie pasākumi	Rūpnieciskais sektors	Energoefektīvs apgaismojums ražošanas sektora ēkās	900
19.	FEI vērtētie pasākumi	Enerģijas pārveidošanas sektors	Vēja ģeneratoru uzstādīšana	920
20.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Ēku pieslēgšana centrālajai siltumapgādes sistēmai	320 – 1000
21.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Saules siltumenerģijas izmantošana karstā ūdens sagatavošanai	1 040
22.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Dzīvojamo ēku jumtu siltumizolācija	1 160
23.	FEI vērtētie pasākumi	Komerציālais un sabiedriskais sektors	Nedzīvojamo ēku jumtu siltumizolācija	1 240
24.	FEI vērtētie pasākumi	Lauksaimniecības sektors	Intensīvā ganišana	1 950
25.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Energoefektīvs apgaismojums dzīvojamās ēkās	2 328
26.	FEI vērtētie pasākumi	Rūpnieciskais sektors	Elektromotoru nomaīņa, uzstādot energoefektīvus	2 330
27.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Dzīvojamo ēku norobežojošo konstrukciju (sienu) siltumnoturības paaugstināšana	2 900

N. p. k.	Datu avots	Sektors	Pasākums	Aprēķinātā pasākuma kopējā izmaksu efektivitāte, euro/t CO ₂ ekv. (gadā)
28.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Ēku norobežojošo konstrukciju (sienu) siltumnoturības paaugstināšana	3 100
29.	FEI vērtētie pasākumi	Lauksaimniecības sektors	Kūtsmēsļu tieša iestrādāšana augsnē	3 120
30.	FEI vērtētie pasākumi	Lauksaimniecības sektors	Nitrifikācijas inhibitoru izmantošana	3 250
31.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Saules fotovoltu paneļu sistēmu līdz 11,1 kW jaudai (mikroģeneratori) uzstādīšana pašpatēriņam	3 880
32.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Daudzdzīvokļu mājas kompleksa renovācija	4 590
33.	EKII projektu konkurss (EKII-6)	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte / Mājsaimniecību sektors	SEG emisiju samazināšana mājsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai	5 303
34.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Nedzīvojamās ēkas kompleksa renovācija	5 400
35.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Malkas krāšņu nomaīņa dzīvojamā ēkā, uzstādot jaunu biomasas katlu ēkas centrālajai apkurei	6 120
36.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Vēja mikroģenerācijas turbīnu uzstādīšana pašpatēriņam	7 040
37.	FEI vērtētie pasākumi	Transporta sektors	Bezemisiju autobusi, aizvietojot iekšdedzes dzinēju autobusus	8 985
38.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Dzīvojamo ēku logu nomaīņa	10 020
39.	EKII projektu konkurss (EKII-7)	Energoefektivitāte - Publiskais sektors	SEG emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā	10 921
40.	FEI vērtētie pasākumi	Transporta sektors	Bezemisiju vieglās automašīnas, aizvietojot iekšdedzes dzinēju automašīnas	10 980
41.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Jaunu dzīvojamo ēku būvniecība, kuras atbilst brīvprātīgajai A+ energoefektivitātes klasei	11 130
42.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Energoefektīvs apgaismojums publiskajā ārtelpā	12 195
43.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Biomasas apkures katla nomaīņa ēkā, uzstādot jaunu energoefektīvu biomasas katlu	12 555
44.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Jaunu nedzīvojamo ēku būvniecība, kuras atbilst brīvprātīgajai A+ energoefektivitātes klasei	12 720
45.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Jaunu A klases ēku būvniecība, aizvietojot iepriekšējo telpu izmantošanu	12 960
46.	FEI vērtētie pasākumi	Komerčiālais un sabiedriskais sektors	Nedzīvojamo ēku logu nomaīņa	14 430
47.	EKII projektu konkurss (EKII-3)	Energoefektivitāte - Publiskais sektors	SEG emisiju samazināšana ar viedajām pilsētvides tehnoloģijām	16 467
48.	NEKP 3.1.3.11. pasākums	Elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana un izmantošana	Nodrošināt atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu palielināšanu centralizētajās siltumapgādes sistēmās un infrastruktūras modernizāciju	19 011
49.	EKII projektu konkurss (EKII-1)	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos (1. kārtā)	24 601
50.	EKII projektu konkurss (EKII-5)	Transporta sektors	SEG emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļu iegādei	27 062
51.	FEI vērtētie pasākumi	Transporta sektors	Veloceļu izveidošana un velobraukšanas veicināšana	30 600
52.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Siltumsūkņu uzstādīšana ēku siltumapgādei, aizvietojot biomasas kurināmo izmantojošu apkures tehnoloģiju	33 696
53.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Lielo mājsaimniecības ierīču nomaīņa uz energoefektīvām (ledusskapji, saldētavas)	38 910
54.	FEI vērtētie pasākumi	Mājsaimniecību sektors	Lielo mājsaimniecības ierīču nomaīņa uz energoefektīvām (veļas un trauku mašīnas)	41 720
55.	EKII projektu konkurss (EKII-2)	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	SEG emisiju samazināšana - zema enerģijas patēriņa ēkas	51 507
56.	NEKP 3.1.3.14. pasākums	Elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana un izmantošana	Nodrošināt atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu palielināšanu un to energoefektivitātes uzlabošanu individuālajam pašpatēriņam	78 529
57.	NEKP 3.1.1.7. pasākums	Transporta sektors	Palielināt bezemisiju vieglo pasažieru transportlīdzekļu skaitu	114 286 *

N. p. k.	Datu avots	Sektors	Pasākums	Aprēķinātā pasākuma kopējā izmaksu efektivitāte, euro/t CO ₂ ekv. (gadā)
	NEKP 3.1.1.8. pasākums		Izvērtēt normatīvo regulējumu attiecībā uz darbiniekam izmaksātājam kompensāciju summām, kas saistītas ar darba devēja elektrotransportlīdzekļa uzlādi	
	NEKP 3.1.1.9. pasākums		Veicināt komercpārvadājumu pāreju uz bezemisiju autoparku	
58.	NEKP 3.1.1.12. pasākums	Transporta sektors	Palielināt bezemisiju mikromobilitātes rīku skaitu	136 364 *
59.	NEKP 3.1.3.12. pasākums	Elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana un izmantošana	Īstenot pietiekami plašu centralizētās siltumapgādes sistēmu elektrifikāciju	153 846
60.	EKII projektu konkurss (EKII-1.1)	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	SEG emisiju samazināšana valsts nozīmes aizsargājamās arhitektūras pieminekļos (2. kārtā)	155 597
61.	NEKP 3.1.1.6. pasākums	Transporta sektors	Palielināt atjaunīgās enerģijas vidējas un lielas noslodzes transportlīdzekļu skaitu	277 778
62.-64.	NEKP 3.2.3.5. pasākums	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	Daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes darbību ietvaros sniegt atbalstu enerģētikas nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem	410 074
	NEKP 3.2.3.6. pasākums		Īstenot kvartālu renovāciju (ēku energoefektivitātes uzlabošana kvartālu mērogā), t. sk. atbalsta programmu ietvaros	
	NEKP 3.2.3.8. pasākums		Uzlabot privātmāju energoefektivitāti, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	
	NEKP 3.2.3.4. pasākums		Uzlabot daudzdzīvokļu ēku energoefektivitāti, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	
	NEKP 3.2.3.7. pasākums		Uzlabot daudzdzīvokļu ēku energoefektivitāti vienkāršotu atbalsta programmu ietvaros	
	NEKP 3.2.3.9. pasākums		Veicināt daudzdzīvokļu dzīvojamo māju siltumapgādes sistēmu termoregulēšanas iekārtu uzstādīšanu, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	
65.-66.	NEKP 3.2.2.4. pasākums	Energoefektivitāte - Publiskais sektors	Uzlabot publiskā sektora ēku energoefektivitāti, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	523 529
	NEKP 3.2.2.5. pasākums		Uzlabot publisko ēku energoefektivitāti ar bioloģiskas izcelsmes materiāliem, vērtējot tehnisko un ekonomisko pamatojumu	
67.	EKII projektu konkurss (EKII-4)	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	SEG emisiju samazināšana, attīstot enerģētiski pašpietiekamu ēku būvniecību	602 046
68.	NEKP 3.2.3.2. pasākums	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	Nodrošināt dzīvojamo māju, daudzdzīvokļu ēku vai nedzīvojamo ēku/būvju pieslēgšanos pie efektīvas centralizētās siltumapgādes sistēmas ēku renovāciju ietvaros, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	5 000 000

NEKP pasākums – Plānots līdzfinansēt no EKII līdzekļiem

NEKP pasākums – Nav plānots līdzfinansēt no EKII līdzekļiem

* – Pasākuma izmaksu efektivitātes aprēķinā netika iekļauts NEKP pasākuma “Palielināt uzlādes staciju/punktu skaitu” un pasākuma “Attīstīt mikromobilitātes infrastruktūru” finansējums kā tiešu SEG emisiju samazinājumu nenodrošinoši pasākumi, lai varētu veikt salīdzinājumu ar citiem pasākumiem

FEI vērtētie pasākumi - Fizikālās enerģētikas institūta vērtētie pasākumi²⁸⁵

NEKP – Aktualizētais Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (apstiprināts ar MK 12.07.2024. rīkojumu Nr. 573)

ZIZIMM sektors – zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektors

²⁸⁵ Salīdzināšanai ar EKII projektu konkursiem izmantoti tikai tādi pasākumi, par kuriem ir pieejama pilnīga informācija un kuru aprēķinātais izmaksu efektivitātes rādītājs ir pozitīvs. Pasākumu izmaksu efektivitātes rādītāju Fizikālās enerģētikas institūts aprēķināja, ņemot vērā pasākuma dzīves laiku. Datu salīdzināmības nodrošināšanai Fizikālās enerģētikas institūta aprēķinātie izmaksu efektivitātes rādītāji ir saskaņoti ar EKII projektu konkursu izmaksu efektivitātes rādītājiem, kuri aprēķināti, neņemot vērā pasākuma dzīves ciklu.

NEKP pasākumi, kuriem nav noteikta SEG emisiju samazinājuma ietekme:

N. p. k.	Datu avots	Sektors	Pasākums	Ministrijas pamatojums SEG emisiju samazinājuma ietekmes nenoteikšanai ²⁸⁶
1.	NEKP 3.1.1.11. pasākums	Transporta sektors	Motivēt veco transportlīdzekļu norakstīšanu	Nav datu par SEG emisiju samazinājumu (nav skaidri noteiktas cēloņsakarības)
2.	NEKP 3.1.5.4. pasākums	Rūpniecisko procesu un produktu izmantošanas sektors	Nodrošināt sabiedrības informēšanu un konsultēšanu par siltumnīcefekta gāzu daudzuma samazināšanu, tostarp F-gāzēm	Nav datu par SEG emisiju samazinājumu (SEG emisiju ietaupījuma novērtēšana no sabiedrības informēšanas un konsultēšanas ir sarežģīts process, kas ietver gan uzvedības izmaiņu izpēti, gan emisiju datu analīzi)
3.	NEKP 3.2.2.2. pasākums	Energoefektivitāte - Publiskais sektors	Nodrošināt finansiālu un zināšanu atbalstu pašvaldībām energoefektivitātes pasākumu veicināšanai un īstenošanai	Pasākumam nav tiešas ietekmes uz SEG emisiju izmaiņām (informēšana un tehniskais atbalsts)
4.	NEKP 3.2.2.3. pasākums	Energoefektivitāte - Publiskais sektors	Izveidot publisko ēku sarakstu un ēkās izmantoto energodatu reģistru	Pasākumam nav tiešas ietekmes uz SEG emisiju izmaiņām
5.	NEKP 3.2.3.3. pasākums	Energoefektivitāte - Ēku energoefektivitāte	Noteikt pienākumu pieslēgt valsts un pašvaldību īpašumā esošās ēkas efektīvām centralizētajām siltumapgādes sistēmām, kur tas ir ekonomiski pamatoti	Nav datu par CO ₂ ekv. samazinājumu (pietrūkst rezultatīvo rādītāju)
6.	NEKP 3.3.6. pasākums	Enerģētiskā drošība un energoneatkarība	Veicināt elektroenerģijas uzkrāšanas tehnoloģiju izmantošanu komersantos un privātpersonām, t. sk. atbalsta programmu ietvaros	Atsevišķa pasākuma ietekmes novērtēšana nav iespējama
7.	NEKP 3.5.11. pasākums	Pētniecība, inovācija un konkurētspēja	Pētījumi SEG inventarizācijas uzlabošanai, ieviešot augstāka līmeņa metodes (Tier 2/Tier 3) atbilstoši Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes vadlīnijām, kā arī pilnveidojot darbības datus un SEG prognozes	Pasākumam nav tiešas ietekmes uz SEG emisiju izmaiņām

²⁸⁶ Klimata un enerģētikas ministrijas 13.08.2024. e-pasta vēstule.